

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDÍ - UNIVERZITA KARLOVA

Proměny subkultury emo v České republice v letech 2006 až 2012 v reflexi jejích minulých i současných členů

Bakalářská práce

PRAHA 2012

Autor:

Tereza Fůchsová

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Heřmanský, Ph. D

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25/06/2013

.....
Tereza Fůchsová

Poděkování

Především bych chtěla poděkovat Mgr. Martinu Heřmanskému, Ph. D, za vedení, podnětné poznámky a myšlenky, které vedly k úspěšnému dokončení mé práce.

Mé poděkování patří také mým informátorům, bez kterých bych tuto práci nemohla nikdy zrealizovat.

OBSAH

Úvod	6
1. Teoretická ukotvení	7
1.1 Subkultura a subkultura mládeže	7
1.2 Konstitutivní charakteristiky subkultur	10
1.2.1 Styl	10
1.2.2 Subkulturní ideologie	13
1.2.3 Identita	14
1.2.4 Reflexe subkultur v dominantní společnosti	14
1.3 Subkultura emo	16
1.3.1 Hudba	16
1.3.2 Styl	17
1.3.3 Ideologie emo	19
1.3.4 Postoj majoritní společnosti vůči subkultuře emo v reakci na prezentaci médií	19
2. Metodologie a reflexe výzkumu	21
2.1 Výzkumné otázky	21
2.2 Výzkumná strategie	21
2.3 Techniky sběru dat	22
2.3.1 Polostrukturovaný rozhovor	22
2.3.2 Online výzkum, analýza serverů	23
2.3.3 Internetové servery jako zdroj informací	24
2.4 Výběr vzorku	24
2.5 Seznam informátorů	25
2.6 Analytické postupy	25
2.7 Hodnocení kvality výzkumu	26
2.8 Etické otázky	28
3. Dvě vlny členů subkultury emo v České republice	29
3.1 Styl a image	31
3.2 Postoje a názory	36
3.3 Hudba	38

3.4 Veřejnost a její postoj k emo subkultuře v reflexi jejích členů	43
3.5 Role subkultury v reflexi jejích členů	46
4. Závěr	50
Zdroje	53
Přílohy	55
Příloha č. 1 - vizuální analýza	56
Příloha č. 2 – otázky k polostrukturovaným rozhovorům	60
Příloha č. 3 – seznam informátorů	61

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na subkultury mládeže, konkrétně na subkulturu emo. Chtěla jsem nejen ukázat tuto velice diskutovanou subkulturu v reflexi jejích členů, a nikoli pouze z hlediska výzkumníků, ale také prezentovat její vývoj na území České republiky, a to ve dvou vlnách, které odlišují samotní členové této subkultury.

Důvodem, proč jsem si vybrala téma subkultur, je především to, že jsem sama bývalou členkou emo subkultury, a velice mne zajímalo, jak se změnil pohled emo kids¹ v průběhu let. Dalším důvodem bylo také to, že v Čechách se tématu subkultur mnoho výzkumníků nevěnuje a z dostupné literatury v českém jazyce jsem nabyla dojmu, že emo subkultura není ještě zcela přehledně a uceleně prezentována a pohled na ni je stále krajně zkreslený a ovlivněný médii a všeobecnými postoji společnosti vůči ní.

Svoji práci jsem tedy pojala z emické perspektivy, přičemž mi velice pomohla moje participace v subkultuře, nejen při vyhledávání informátorů k samotnému výzkumu, ale i k hlubšímu proniknutí do pojetí mladších členů.

Zvolila jsem několik základních témat, která jsem se pokusila dále rozvinout. Zajímalo mne především, jakým vývojem prošla subkultura jako celek, čehož jsem se snažila dobrat pomocí zkoumání jejích podstatných částí jako je styl, přijímání členů subkultury veřejností z jejich vlastního pohledu a také hudebního vkusu, který je pro tuto subkulturu jedním z nejpodstatnějších rysů, které ji charakterizují.

Svou práci jsem rozdělila do 4 částí – teoretické, kde jsem se pokusila vysvětlit pojmy, se kterými pracuji, a které jsou důležité pro pochopení problematiky subkultur, části metodologické, která představuje techniku sběru dat a postupy využití při mém vlastním výzkumu, dále pak části empirické, která prezentuje výsledky výzkumu a poslední části, kde prezentuji závěry vyplývající z výzkumu.

¹ Sami příslušníci subkultury emo se nazývají obecně jako emo kids (= emo děti) nebo také jako emo girls (dívky) či emo boys (chlapci).

1. TEORETICKÉ ZAKOTVENÍ

1.1 Vymezení pojmu subkultura a subkultura mládeže

Subkultura

Jak uvádí Thompson (1965) společnost nikdy není tvořena pouze jednou homogenní strukturou, ale je vrstvená, odráží různé zájmy uvnitř dominantní třídy.

Pojem subkultura označuje specifickou skupinu, která tvoří a prezentuje zvláštní, odlišné normy, hodnoty, vzorce chování a životního stylu. Pokud se tyto vzorce chování určité skupiny výrazně liší od vzorců chování většinové společnosti, pak můžeme použít termín kontrakultura. Důležitým znakem subkultury je odlišení od dominantní kultury a její vymezení se proti „většinovému“ proudu, tj. mainstreamu. (Smolík, 2010, s. 30)

První zmínky o subkulturách se v odborných textech začínají objevovat během 40. let 20. století, kdy se akademici začínají zabývat poválečnými dělnickými subkulturami (studia především v USA a Anglii). V této době přichází definice subkultur jako deviantních skupin, jak o nich uvažovali výzkumníci tzv. Chicagské školy. (Smolík, 2010, s. 58)

V pohledu Birminghamské školy a práci Paula Corrigan (Hall, Jefferson, 1996) je subkultura pojímána především jako volnočasová aktivita, kdy je její charakter určen celou řadou faktorů, jako je: věk, povolání, náboženství (sekty, rituály), původ, národnost, rasa atd.

Subkultura je tedy skupina lidí sdílejících zvláštní hodnoty a normy, ve kterých se rozcházejí s majoritní společností. (Barker, 2006) S tímto tvrzením souhlasí i Cohen (1955), který zastává názor, že subkultura vzniká, má-li určitý počet lidí podobné problémy se sociálním přizpůsobením, má-li dostatečný počet interakcí a vytváří si vlastní pohled na společnost.

Krech, Crutchfield a Ballachey (1968) subkulturu vymezují jako část celkové kultury společnosti, která je typická pro některou její výseč.

Naproti tomu Bell (1999) vidí subkultury jako „koherentní kulturní systémy“, které v majoritní společnosti představují svět sám pro sebe. Hebdige subkulturu chápe jako nezávislý organismus, fungující mimo širší sociální, politický a ekonomický kontext. (Hebdige, 1979, s. 121)

Lze říci, že subkultury sdružují jedince, kteří mají společné specifické problémy a jsou výsledkem jejich vlastního pohledu na sociální realitu. Hall a Jefferson (1996) upozorňují na

skutečnost, že vznik a vývoj subkultur je často vázán na významné historické události jako například poválečné dělnické subkultury v Anglii.

Hebdige (1979) doplňuje, že každá subkultura prezentuje „řešení“ na určité dobové podmínky, konkrétní problémy a rozpory. (Hebdige, 1979, s. 129)

V 90. letech 20. století se pod vlivem změn začíná objevovat výrazná kritika pojmu subkultury, která navrhuje tzv. post-subkulturní přístup. Současné subkultury jsou velmi komplexně stratifikované, už se nedá využívat pouze přístup, kdy se společnost dělí na mainstream a subkulturu. Některé subkultury se renovují, ale také rozměňují do jednotlivých stylů. Objevuje se změna, kdy se jedinec nemusí vůbec pokládat za člena subkultury, ale chápe určité znaky pouze jako módní trendy. Právě v 90. letech vzniklo takové množství nových stylů a jejich odnoží, že již nelze hovořit o subkulturách v tradičním slova smyslu, začínají se užívat koncepty scény, stylu, klubové kultury, kmenů („neo-tribes“) či post-subkultur (Muggleton, 2003). Post-subkulturalisté už nadále neuznávají žádnou subkulturní „autenticitu“, a přichází s pojmem subkulturní volby, kdy se také domnívají, že v současné době se jedná spíše o převahu formy nad obsahem. (Muggleton, 2000, s. 47-50). Bennet (2002) navrhuje používání termínu scéna či *cultural taste* (kulturní vkus), které lépe vystihují prostupnost mezi subkulturami.

Někteří jedinci se pak přiřazují do více subkultur, brání se „škatulkování“ a vyjadřují alternativní totožnost.² Muggleton (2000) proto spatřuje význam subkultur v osvobození od pravidel, struktur, kontroly a konvenčního životního stylu. Subkulturu vidí jako manifest sebevyjádření individuality a kulturní diverzity. V postmoderní době už ale vidí subkultury pouze jako estetické kódy.

V nejširším slova smyslu sociální vědy definují subkultury jako skupiny charakteristické specifickým souborem norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu. Mohou vznikat na různém základě, např. etnickém, socioprofesionálním nebo zájmovém. Svým členům slouží jako jeden z důležitých prvků identity, umožňují jim skupinově sdílet určitý hodnotový systém a tím naplňují jejich potřebu přináležetosti k nějakému společenství. Laicky řečeno, jde o to, „myslet a dělat věci spolu“ (Heřmanský, Novotná, 2011), kdy oba autoři zastávají stanovisko, že „společně“ lze také sdílet hudbu, a právě z této skutečnosti vychází hudební subkultury, ke kterým přísluší i emo subkultura.

² Chápu se jako alternativní vůči mainstreamu, kdy se neoznačují za člena určité subkultury, ale pouze pojmem „alternativního člověka“.

Je také důležité rozlišovat mezi pojmy subkultura a hnutí. Tento termín je mnohdy, zejména v médiích, nesprávně používán. Obecně se dá říci, že hnutí předpokládá větší názorovou a ideovou jednotnost, vznáší také požadavky a sleduje specifické cíle, které si samo definuje. Subkultura je oproti hnutí méně početná a v jejím rámci často působí několik protikladných proudů (např. subkultura skinheads). Subkultura také nemusí souviset s dosažením vlastních cílů, i když na její bázi mohou vznikat např. občanská sdružení či jiné formální organizace (Smolík, 2010, s. 42).

Subkultura mládeže

Specifický typ subkultur představují tzv. subkultury mládeže (mezi které se řadí i emo), a kterými se rozumí skupiny mladých, kteří mají společné znaky (zájem, zvyk, problém), které je odlišují od členů ostatních sociálních skupin (Thornton, 1997). Hebdige (2012) pokládá subkultury mládeže za jistou fázi života, kterou staví na roveň přechodovým rituálům a klade důraz na vymezení subkultur vůči rodičům, mainstreamu atd.

Některé subkultury mládeže mají tendenci k vědomému sebeuzavírání, k utváření skupinových subkulturních hranic, které plní funkci sebeudržení a sebeobrany. (Smolík, 2010)

Jak říká Smolík (2010) subkultura mládeže je typ subkultury vázaný na specifické chování mládeže, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života. (Smolík, 2010, s. 35)

Ve svém výzkumu budu na subkulturu emo nahlížet primárně z Bellovy perspektivy, tedy jako na relativně koherentní systém, který představuje v celku naší národní kultury svět pro sebe. (Smolík, 2010, s. 30) I přes zmíněnou Muggletonovu kritiku a post-subkulturní přístup, emo subkulturu stále chápu jako ucelený systém, který má všechny podstatné rysy subkultury v tom smyslu, jak je definují modernisté. (Smolík, 2010, s. 82) Pojem subkultur mládeže (Youth subcultures) pak vymezují stejně, jak ho chápou Hall a Jefferson (1996, s. 6), tedy v rámci mainstreamu proti tzv. „rodičovské“ kultuře, kdy i přes „odlišnosti“ se budou v určitých ohledech s touto rodičovskou kulturou vždy shodovat a sdílet některé hodnoty, jelikož existence subkultur mládeže je možná pouze ve vymezení vůči již stanoveným hodnotám, nikoli vymezením vůči „ničemu“.

1.2 KONSTITUTIVNÍ CHARAKTERISTIKY SUBKULTUR

Subkultury jsou charakteristické zejména dvěma prvky – subkulturním stylem a subkulturní ideologií. Tyto dvě složky společně působí na utváření subkulturní identity, ovšem v součinnosti reflexe subkultury dominantní společnosti.

1.2.1 Styl

Jedním z důležitých a stále se vyvíjejících a měnících znaků subkultury je styl. Styl se (podle Smolíka, 2010) skládá z následujících složek:

- 1) image – jednodušeji řečeno vzhled a prezentace „navenek“, do které se zahrnuje například oblečení, účes, doplňky nebo tělesné modifikace (piercing, tetování atd.)
- 2) vystupování – výraz, styl chůze, postoj těla
- 3) argot – neboli slang, tj. slovní zásoba a způsob jejího užívání (Brake, 1985)

Podle Hebdige (1979) je styl označován jako praktika, která může fungovat jako sémiotická rezistence proti dominantnímu řádu, tj. prostředek, jehož pomocí se subkultury vymezují proti majoritní společnosti, ale i vůči jiným subkulturám. Styl je často šokujícím prvkem a často je viděn jako vymezení (či, jak říká Hebdige v návaznosti na Chicagskou školu, „zločin proti přirozenému pořádku“) sebe sama proti „stádnosti“ mainstreamové kultury. Klade důraz na proces utváření stylu a přiřazování významu jednotlivým předmětům, které jsou pro určitý styl charakteristické: „ Stejně jako v Genetových románech tento proces začíná zločinem proti přirozenému pořádku, ačkoli v toto případě se zdá přečin skutečně nicotným – vlasy sčesané na patku, nákup skútru, nahrávky nebo určitého druhu oblečení. Ale završuje se konstrukcí stylu, gestem vzdoru nebo opovržení, úsměvem nebo úšklebkem. Oznamuje Odmítnutí.“ (Hebdige, 1979, s. 27)

Hebdige obchází ve vymezení stylu pohled samotných členů subkultur na vlastní styl (což mu bývá často vytýkáno) a zkoumá subkultury pomocí analýzy prací svých kolegů, nikoliv prostřednictvím vlastního výzkumu v terénu. Ve své práci cituje Halla a kol. (1976):

„ ...symbolické předměty – oblečení, vzhled, jazyk, rituální události, způsoby vzájemného ovlivňování, hudba, které tvoří jednotu se skupinovými vztahy, její situací a zkušenostmi.“ (Hebdige, 1979).

Hall a kol. (1976) vycházejí ze základního předpokladu, že styl můžeme interpretovat jako kódovanou odpověď na změny celé komunity.³

Je možné říci, že styly se navzájem prolínají a ovlivňují. Současně jsou také ovlivňovány časově a místně – události a doba mění i význam subkulturních symbolů. Dobře se tato skutečnost dá prezentovat na příkladu, který uvádí Hebdige: „ ... dlouhý kabát neznamenal v roce 1978 to samé co roku 1956, ačkoli obě generace uctívaly stejné idoly (Elvis, James Dean), česaly si stejné patky a obsazovaly přibližně stejnou pozici.“ (Hebdige, 1979, s. 132)

Chaney (2004) zastává názor, že v současnosti se subkultury dají těžko ohraničit, což zdůvodňuje následovně: dnešní doba se vyznačuje značnou diverzitou a míšením stylů – zde Polhemus (1997) přichází s pojmem supermarket stylů, kdy, jak se domnívá, je dnes možné si z každého stylu vybrat tu to, co osobně preferujeme (stejně jako je to se zbožím v supermarketu). (Kolářová, 2011, s. 13)

Muggleton (2000, s. 102) o této problematice říká: post-subkulturalisté si prostě libují v možnosti subkulturního výběru či volby. Oproti tomu, subkulturalisté vymezují řady vzájemně nesouvisejících subkulturních stylů, časově se vyvíjejících v pozdních 70., postmoderních 80. a 90. letech, které byly dekádami subkulturních fragmentací a jejich šíření (až s nadbytkem oživení, hybridů a transformací), důvodem koexistencí nescíslného počtu stylů ve stejný čas. To umožnilo post-subkulturalistům zaměřit se na tzv. „style surfing“ (česky přeloženo přibližně jako brouzdání styly) (Polhemus, 1996), což označuje rychlý a svobodný přesun z jednoho stylu do druhého, dle vlastních preferencí. Tento vysoký stupeň oděvní mobility považují za zdroj potěšení a hravosti různých stylů. Neobávají se rozporu mezi jednotlivými subkulturními identitami, jelikož popírají existenci jakýchkoliv pravidel, autenticity nebo ideologie – omezují subkultury pouze na hru se styly. Kellner (1992) dodává, že tak můžeme post-moderním subkulturním identitám rozumět jako sdruženým a fluidním. (Muggleton, 2000, s. 47- 48)

³ Více k tématu také Williams (2007), čerpáno z Kolářová. (2011, s. 123)

Styl se ustanovuje na základě dvou principů – brikoláži a homologie.

Brikoláž

Pojem brikoláže, zavedený Levi-Straussem (1966), se vztahuje k přeskupení a novému spojení původně nepropojených označujících objektů tak, aby vytvářely nový význam v neutřelém kontextu (např. punk a symbol spínacího špendlíku jako odlišnosti). Dle Levi-Strausseho objekt a význam vytváří určitý znak. Při brikoláži se tento původní znak pak interpretuje v novém významu znaku a „sděluje“ novou zprávu. (Hall, Jefferson, 2006, s. 147) Na druhou stranu se může brikoláž objevovat i opačně, a to v případě, kdy je určitý znak či prvek subkultury re-definován či znovu přivlastněn masovou kulturou za účelem jeho komercializace⁴ a zpeněžitelnosti. Pro tento jev stanovuje Clark (1971) pojem defuze (defusion) (Hall, Jefferson, 2006, s. 158), nebo také komodifikace⁵ (následně přecházející v komercializaci).

Homologie

S termínem homologie přišel jako první Paul Willis, ve své studii *Profane culture* (1978), kdy tento termín použil pro popsání symbolické souvislosti mezi hodnotami a životním stylem skupin, jejich subjektivních zkušeností a hudebních forem, které využívají pro své vyjádření či posílení svých ústředních zájmů. Ukazuje, jak vnitřní struktura v každé konkrétní subkultuře je charakterizována extrémní uspořádaností – každá část subkultury je organicky související s dalšími částmi, a pomocí těchto souvislostí vytváří členové subkultury smysl svého světa. Jako příklad uvádí homologii subkultury hippies, a to mezi alternativním hodnotovým systémem (Hebdige, 1979, s. 171: „Vylad' se, nahod' se, ulitní“), halucinogenními drogami a acid rockem, které vytvořily subkulturu hippies jako „souvislý způsob života“. (Gelder, Thorton, 2005, s. 127)

⁴ Komercializace jako termín označující reakci dominantní společnosti na to, co je momentálně „moderní či módní“ za účelem zpeněžení (např. punková móda v Británii v 70. letech a její šíření skrze obchody, značkové řetězce atd.) (Kolářová, 2011, s. 47-48)

⁵ Komodifikaci používám jako pojem označující zpřístupnění určitého stylu či jeho určitých prvků širší veřejnosti, např. skrze e-shop (např. Kolářová, s. 64) a souvisí s jistým rozměňováním hranic subkultura-mainstream. S tímto jevem úzce souvisí komercializace („prodej subkultury veřejnosti“). (tamtéž)

1.2.2 Subkulturní ideologie

Subkultury jsou typické tím, že se nějakým způsobem vymezují vůči většinové společnosti. Soubor specifických hodnot, které nositelé subkultur vyznávají, norem, kterými se řídí, a postojů, jež vyjadřují, nazýváme subkulturní ideologií. (Heřmanský, Novotná, 2011, s. 94)

Cohen (1955) v souvislosti se subkulturami zavádí pojem referenčního rámce (frame of reference), který se vztahuje k pohledu subkulturního jedince na svět kolem něj. Tento rámec je vlastně souborem hodnot a způsobů, jak dosáhnout cíle. Pokud se shoduje s většinovou společností, pak je všechno v pořádku. Pokud tomu tak není, jedinec se chová nepřijatelně a je sankcionován, takže se logicky začne obklopovat lidmi, se kterými sdílí názory a postoje. A právě vstup do subkultury se jeví jako ideální řešení.

Právě v subkultuře se může člověk realizovat, popř. získat postavení, které je mu v běžném životě odepřeno nepříznivými podmínkami (Hebdige, 1979, s. 122).

Subkulturní ideologie, ať již (v závislosti na jednotlivých typech subkultury) se s postoji většinové společnosti více či méně vzdalují nebo ji dokonce úplně odmítají, nemohou existovat izolovaně. Je to právě ideologie většinové společnosti, vůči které se utváří ideologie subkulturní (ať je to již její reinterpretací či negací). (Heřmanský, Novotná 2011, s. 94)

Toto stanovisko dále charakterizuje Cohen (1972), který vidí subkulturu jako kompromis mezi dvěma navzájem si odporujícími potřebami: potřebou vytvářet a vyjadřovat samostatnost a odlišnost od rodičů a potřebou uchovat si možnost identifikace s rodiči (Hebdige, 1979, s. 123).

Na tomto místě bych zmínila, pro mou práci podstatný pojem, a to problém autenticity. Tento problém nastává především mezi věkově vzdálenějšími členy subkultury v případě, kdy každý jednotlivec klade důraz na jinou složku subkultury. Mladší členové často upřednostňují styl (vnější prezentaci), zatímco jedinci, kteří jsou členy subkultury delší dobu, kladou důraz obvykle na ideologii. (Heřmanský, Novotná, 2011. s. 98)

1.2.3 Identita

Identitu je možné chápat primárně jako sociální konstrukt, jelikož je formována v průběhu života a kulturou v které žijeme. Identifikujeme se s lidmi, se kterými jsme emocionálně spojeni, se kterými si jsme podobní, s nimiž máme podobné společenské i osobní citění (Smolík, 2010, s. 39).

Pro Cohena (1972) je subkulturní identita „řešením“. Je odtržením od rodičů a přináší svým členům pocit solidarity a toho, že jsou součástí nějaké komunity. (Gelder, Thorton, 2005, s. 82)

Osobní identita vychází z pojetí sebe sama (já jsem já) a skrze ni se snažíme přijít na to, kdo přesně jsme. Je důležité uvědomit si vlastní jedinečnost. Sociální identita pak obnáší potřebu začlenění, spolupatříčnosti a kontinuity ve vztazích a čase. Týká se toho, kam patříme, čeho jsme součástí i kam směřujeme. (Smolík, 2010, s. 41).

Subkulturní identita je v tomto ohledu tedy vědomí příslušnosti k určité subkultuře, odpovídá nám na to, kam patříme či čeho jsme součástí (Smolík, 2010, s. 39)

1.2.4 Reflexe subkultur v dominantní společnosti

Již v 50. letech se v Británii objevují obavy z násilí panujícího mezi subkulturami mládeže. V této době a situaci se jednalo především o subkultury Teddy boys, mods a rockers. Stuart Hall v této době upozornil na souvislosti mezi informováním skrze média a různým opatřením v závislosti na těchto opatřeních. Přímo se zmiňuje o problému, který mohou nepřesné a přehnané informace způsobit. Pokud společnost dospěje k domněnce, že některá subkultura je ohrožením společenských hodnot, kterou jsou uznávány jako „správné“ a „vhodné“, může to vést k tzv. morální panice, což je de facto uměle vytvořený sociální problém, vyrůstající z malého narušení „veřejného pořádku“. Výstižný příklad uvádí Cohen (1972), kdy mediální interpretace střetů mods a rockers vedly v morální panice. Podle Cohena (1971) mají tyto události vlastní schéma, jakým se prezentují veřejnosti skrze média.

Jelikož většina subkultur se staví vůči médiím odmítavě, existují i vlastní subkulturní komunikační kanály. Například tzv. ziny (časopisy, vydávané svépomocí v rámci dané

subkultury), v dnešní době elektronické zdroje jako jsou internetové magazíny, blogy, různá fóra atd. (Smolík, 2010, s. 93)

1.3 SUBKULTURA EMO

1.3.1 Hudba

Vznik emo subkultury se datuje přibližně do 80. let 20. století, kdy v USA (především ve Washingtonu, D.C.) vznikl tzv. emocore (emocional hardcore) jako odnož punku. Prvními představiteli emo stylu byly hudební skupiny jako Hüsker Dü, Rites of Spring či Embrace. V 90. letech se pak rozšířil a uchytil i v Evropě. Ke konci 90. let se začal formovat vyprofilovaný subkulturní styl, zahrnující mnoho hudebních stylů s emotivní atmosférou (např. pop-punk, indie, punk rock). Kolem roku 2000 pak dochází k jeho komercializaci, řízenou především velkými nahrávacími společnostmi. Dochází k tomu, že nálepkou emo dostávají i hudební skupiny (např. My Chemical Romance), které se s touto subkulturou nijak neztotožňují.

Sám zpěvák My Chemical Romance, Gerard Way, se k tomuto problému vyjádřil následovně: *„V podstatě nikdy nebylo přesný nás nějak popisovat. Emo kapely jezdily na turné v té době, kdy my jsme byli na turné s křesťanskými metalovými kapelama, protože nás nikdo nechtěl. Myslím, že emo je odpad, jsou to sračky. Taký myslím, že jsou tady kapely, který jsou spojovaný s emo a my jsme taky začaly bejt za emo označovaný. Všechno co můžu říct, je to, že každý kdo poslouchá naši hudbu a srovná je s jinýma a znova si je poslechne, tak tam vlastně žádný podobnosti nenajde..“* – časopis Rolling Stone, září 2007. ⁶⁾

Emo hudba se vyznačuje především kytarovým zvukem, často s výraznou melodií a specifickými texty. Většina z nich se týká nešťastných lásek, nespokojenosti, často je důvodem k zamyšlení, cestou k vlastním emocionálním prožitkům (Heider, 2008). Samotní příznivci této subkultury označují hudbu za emotivní, často také za prostředek, pomocí kterého mohou sami vyjádřit své emoce. Je třeba říci, že emo hudba není pouze

⁶⁾ „Basically, it's never been accurate to describe us. Emo bands were being booked while we were touring with Christian metal bands because no one would book us on tours. Myslím, že emo je odkad, jsou to sračky. I think emo is fucking garbage, it's bullshit. I think there's bands that unfortunately we get lumped in with that are considered emo and by default that starts to make us emo. All I can say is anyone actually listening to the records, put the records next to each other and listen to them and there's actually no similarities.“ Zdroj online: <http://www.rollingstone.com/music/news/my-chemical-romances-gerard-way-taps-another-nail-into-emo-coffin-20070920#ixzz2MSwuLJuF>

melancholická či dokonce smutná, v mnoha textech a případech má symbolizovat právě naději na lepší život, lásku a víru do budoucna (např. Falling in Reverse, indie kapela Fall out boy či The Kooks).

Emocore se dělí na několik dalších podstylů, kdy za asi nevýraznější bych považovala proud screamo (část textu je klasický zpěv, část potom zpěvák tzv. screamuje, tzn. křičí) a například skupinu Alesana, Asking Alexandria či Silverstein. Několik dalších proudů je pak „mixem“ např. punk-rock s typickými emo texty (Good Charlotte). Jádrem hudby je tedy stále emocore, ale dochází k postupné expanzi žánru, kdy není určující už hudba jako taková, ale spíše se klade důraz na text a celkový vjem z hudby. V roce 2006, kdy se emo poprvé ve větší míře objevuje i v České republice, a především pak v hlavním městě, byly populární především americké kapely jako The All American Rejects, Bullet for my Valentine, From Autumn to Ashes, Escape the Fate či From Firts to Last (jeden čas velmi populární osobnost zpěváka Sonnyho Moora) (zdroj. archivované profily Vampirefreaks). Lze těžko říct, proč právě v Americe se vyskytuje takové množství skupin, jejichž styl by se dal do kategorie emo přiřadit.

I přestože primárním hudebním stylem, který se k emo váže je emocore, neexistuje žádné pravidlo, co by člen subkultury měl poslouchat. Mnoho že emo kids poslouchá nejen rock, emocore, ale i indie nebo grunge. Pokud se subkulturní členové ztotožní s textem či interpretovým postojem vyskytují se i případy, kdy mohou mít v oblíbenosti žánry, které se jinak považují za totální protiklad (např. hip hop) a v ne tak davné době začala být velice populární i elektronická hudba (např. Jeffree Star, Blood on the dance floor, Millionaires) či drum 'n' bass.

1.3.2 Styl

Vizuální atributy této subkultury patří napříč subkulturami mezi jedny z nejvýraznějších. Zde souhlasím s názorem Stone (1981) (Muggleton, 2000, s. 89), že oblečení je nástroj, jak člověk může vyjádřit svou identitu, hodnoty, náladu či prezentovat svůj postoj. Vizáž je velmi specifická, často androgynní. Emo nevytváří rozdíly mezi mužským a ženským, takže je běžné, že dívky nosí maskulinní znaky (např. kravaty) a muži i femininní (růžová barva,

doplňky). Není vůbec nezvyklé, že emo kids nakupují i oblečení určené opačnému genderu (týká se především velmi populárních tzv. skinny jeans a pak také obuvi).

Nespecifičtějším znakem je účes – krátké či dlouhé vlasy a především patka většinou zpola či zcela zakrývající jedno nebo obě oči. Klasické účesy bývají vyžehlené vlasy, ale u dívek je běžná i úprava do vln, či účes doplněný o tzv. bandanu (šátek se specifickým zdobením, často se vyskytující také v hip-hopové subkultuře) a inspirace pin-up stylem (styl modelek populární od 50. let, především v Americe). Účes bývá sestříhaný a upravuje se tupírováním, občas je možné vidět i natupírované a nalakované vlasy (podobně jako u punkového číra) do tzv. sluníčka⁷. Běžnou barvou vlasů je černá nebo naopak velice světlá, výjimkou ale nejsou ani jasné barvy či barevné melíry. Co se make-upu týče, opět je běžný u dívek i chlapců – nejčastěji jsou to výrazné tmavé linky, barevné stíny, často u dívek nalepovací řasy a světlá pleť. Takováto úprava make-upu je ale běžná i u punk a gothic subkultury, což není vůbec zarážející, pokud uvážíme, že všechny tyto 3 styly jsou si celkově blízké.

Oblečení dominuje především černá barva, kombinovaná často s růžovou, ale i dalšími výraznými barvami. Typická jsou trička s logy a jmény kapel, či s některými postavami, které emo přijalo za své⁸. Typickým vzorem jsou pak lebky, hvězdy a pruhy. Běžným oblečením jsou úzké džíny (tzv. slimky či skinny) nebo sukně, trička, mikiny a obuv značky Converse či Vans. Časté a velmi oblíbené je i množství doplňků, hlavně barevné náramky⁹, placky (tzv. buttony) kapel, tašky a u dívek ozdoby do vlasů jako jsou šátky, čelenky či mašle. Oblíbené jsou i piercingy, flashe (roztahováky či tunely) v uších a tetování (což ale neplatí pouze u emo subkultury, ale napříč všemi nejen hudebními subkulturami). Za nejčastější piercing by se daly pokládat tzv. snake bites (dvojitý piercing spodního rtu – jeden na každé straně), nostril (piercing na straně nosu) nebo septum (piercing nosní přepážky). Je časté, že emo kids mívají i několik piercingů v obličeji i jinde na těle (tzv. surface piercingy). (Černá, Tupá, 2010)

⁷ Účes vytvořený podobně jako punkový moahawk, natupírováním a zafixováním množstvím laku, viz.

<http://buggysbelly.blogspot.cz/2012/07/what-makes-hot-emo-guys.html>

⁸ např. Tim Burton a jeho Jack Skellington, Stříhoruký Edward nebo postavička Emily the Strange, populární jsou i komiksové či cartoon (pojmenované podle amerického televizního kanálu Cartoon Networks zaměřujícího se na animované seriály) motivy - SpongeBob.

⁹ Ty v tomto případě fungují na principu brikoláží – podobně jako spínací špendlík u punkové subkultury – vyjadřují jakési pozitivní stanovisko, to že svět není pouze černobílý, ale naopak mnohobarevný.

1.3.3 Ideologie emo

Simon a Kelley (2007) pohlízejí na emo více než jako na hudební styl jako na myšlenkový směr či postoj. V tomto postoji se odlišují od Smolíka (2010, s. 323), který emo subkulturu vnímá a hovoří o ní pouze jako o emo stylu, tj. o odvozenině gothic rocku s důrazem na prožitky a image.

Emo ovlivňuje téměř všechny aspekty života členů subkultury – od toho co budou nosit, přes hudbu, kterou budou poslouchat až po to, jak se stravují nebo jak pohlízejí na historii.

Především ale ovlivňuje subkultura to, kým jsou a ještě spíše to, kým nejsou. Jak již bylo řečeno emo je o emocích a o tom, nebát se je ukázat. Je jakousi reakcí na zklamání ze světa nebo jak říkají Simon a Kelley (2007) na „nesplnění amerického snu.“

Jako každá subkultura je emo reakcí na určitou nespokojenost, nesouhlas s dominantní společností a na její nerovnosti. Nutno říci, že emo subkultura je velmi tolerantní jak v otázce vzhledu (Heřmanský, Novotná, 2011), sexuální orientace („nezáleží na tom, koho miluješ“), tak i různých formách sebevyjádření. Množství emo kids jsou vegetariáni či vegani (jelikož neuznávají násilné usmrcování zvířat) (Kelley, Simon, 2007, s. 190), část se pak také angažuje v kampaních za týrání zvířat, ničení planety apod. S touto ideologií se částečně váže pojem Straight Edge (SxE), jehož hlavními složkami je odmítání jakýchkoliv drog, alkoholu, masa i nezávazného sexu. Jedná se o hnutí, které stejně jako emo vychází z punk-rocku (viz. Vladimír 518, 2012, kapitola Straight Edge).

1.3.4 Postoj majoritní společnosti vůči emo subkultuře v reakci na prezentaci médií

Jak jsme již uvedla, většina subkultur má určitý odpor k médiím, a to především z důvodu, že média tíhnou k přehnané a nepřesné prezentaci, v rámci subkultur tedy jejich členové komunikují pomocí jiným kanálů. Co se týče subkultury emo, její členové využívají především sociální sítě, webové stránky zaměřené na subkulturu emo či prezentují své názory a sdílí informace hojně prostřednictvím blogů.

V rámci subkultury emo na území ČR postoj dominantní společnosti významně ovlivnily události roku 2008, týkající se kauzy morální paniky způsobené médii, především pak televizními stanicemi (Nova, Prima) a deníkem Blesk, které vedly k velkým problémům členů subkultury a o kterých se sami moji informátoři zmiňují ve výzkumné části mé práce.

Kauza okolo úmrtí tzv. „Bublinkové víly“, což byla přezdívka jedné z uživatelůk, v té době i členy emo subkultury využívaného webového portálu libimseti.cz, kdy média prezentovala „Bublinkovou vílu“ jako členku subkultury emo, přestože ona sama se k ní neřadila, způsobila morální paniku napříč všemi vrstvami majoritní společnosti. Následovala přibližně 14 denní kampaň, kdy emo bylo prezentováno pouze jako depresivní styl, vedoucí a nebádající k sebevraždě všechny své členy, byla z velké části absolutním nepochopením ze strany médií a povrchní informovaností. Přestože následovaly články v některých dalších médiích (např. časopis Týden), které se snažily prezentovat subkulturu z jiného pohledu (i pohledu členů emo subkultury), obraz, který vytvořila média se nezdařilo vyvrátit, alespoň co se týká první vlny subkultury, která s touto „špatnou“ reputací bojovala celé jedno období existence subkultury emo v České republice.

2. METODOLOGIE A REFLEXE VÝZKUMU

Jak vyplývá z výše uvedených definic a teoretického zakotvení mé práce, budu se snažit o nalezení určitých shodujících se i odlišujících se prvků subkultury emo, v rámci vývoje, jakým prošla tato subkultura na území České republiky v období 6 let (od roku 2006 do roku 2012). V rámci výzkumu se nesnažím o to, nalézt závěry a souvislosti, které by se daly zobecnit na celou populaci emo kids, spíše se budu zaměřovat na subjektivní názory svých informátorů a jejich vlastní pohledy na emo.

2.1 Výzkumné otázky

Mojí hlavní a stěžejní výzkumnou otázkou je:

Zda a jakými změnami prošla subkultura emo v České republice v letech 2006 a 2012 v perspektivě jejích členů?

Zaměřila jsem se na následující otázky, jejichž prostřednictvím jsem se snažila vyzkoumat hlavní proměny mezi tzv. 2 vlnami subkultury emo v České republice.

Zajímalo mě především, jakými proměnami prošly stěžejní prvky subkultury a to následující:

- 1) Jakými proměnami prošel styl a atributy s ním související?
- 2) Jakými proměnami prošla subkulturní ideologie?
- 3) Z jakých zdrojů čerpají členové při konstrukci své subkulturní identity?
- 4) Jakou roli hraje hudba v budování identity?
- 5) Jak členové obou vln reflektují postoj dominantní společnosti ke své jinakosti?

2.2 Výzkumná strategie

Jako výzkumnou strategii jsem zvolila kvalitativní výzkum, především pak z toho důvodu, že při výzkumu takto komplexního problému, jsem považovala za důležité získat co největší a nejdetailnější množství informací. Problém výzkumu jsem nikdy zcela neohraničila, byl v průběhu výzkumu neustále vyjasňován a byla jsem otevřena novým, neobvyklým, atypickým

situacím a různým možnostem (Novotná, 2010). Kvalitativní výzkum jsem zvolila z několika zásadních důvodů, ze kterých vychází. Především proto, že se nezakládá na statistických údajích a také proto, že poskytuje více osobních údajů, nikoli pouze obecných informací (viz. Disman, 2009, s. 286). Poskytnul mi také prostor, pro zjištění struktur a pravidelností v subkultuře emo a detailnější pohled na různé názory členů (také díky účelovému výběru vzorku respondentů). Tento typ výzkumu je velmi pružný, takže mi umožnil v průběhu pracovat s výzkumným problémem, přizpůsobovat ho a na základě dosud zjištěných informací ho vyjasňovat, což se nakonec ukázalo při rozhovorech jako velice důležité.

2.3 Techniky sběru dat

Pro svůj výzkum jsem jako techniku sběru dat zvolila polostrukturované rozhovory, a okrajově pak obsahovou a vizuální analýzu různých internetových fór a blogů pro doplnění některých informací.

2.3.1 Polostrukturovaný rozhovor

Můj výzkum probíhal prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, a to jak tváří v tvář, tak online. Jako hlavní techniku sběru dat pro svoji práci jsem zvolila polostrukturované rozhovory s důrazem na subjektivní zkušenost a emickou perspektivu mých informátorů. (Hendl, 2008, s. 118) Tyto rozhovory mi poskytly možnosti práce s výzkumným problémem při rozhovorech, jelikož nabízely možnost doplňujících otázek k tématu, ale zároveň také odstranily nebezpečí přílišného odklonu od tématu výzkumu. Výzkumné otázky jsem volila tak, aby na sebe pokud možno navazovaly, ale aby informátor neměl pocit, že se ho snažím omezit v množství sdělených informací – spíše jsem je pojala jako „odrazové můstky“, které mají vést informátory k tomu, aby mi sdělili co možná nejvíce informací a detailů, ale stále se drželi v rámci vymezené problematiky.

Rozhovory probíhaly osobně, některé pak (v případě velké vzdálenosti či časové vytíženosti informátora) pomocí videorozhovorů (aplikace Skype) či také doplněním pomocí zpráv na již zmíněných sítích. Všichni moji informátoři byli ubezpečeni o anonymitě výzkumu, i když část z nich mne ujistila, že jsou se svými názory natolik ztotožnění, že nemají problém s jejich veřejnou prezentací. Ačkoli rozhovory vedené online pomocí aplikace Skype mají jisté rezervy, v porovnání s rozhovory tváří v tvář, přesto představovaly vyrovnaný zdroj dat. Mezi jejich největší limity patří, jak uvádí Bryman (2012, s. 666-667), možný poklesu spontánnosti odpovědi, jelikož informátoři mohou svou odpověď reflektovat ve větší míře, než při osobním

rozhovoru. Za velmi výstižnou pak považuji jeho připomínku toho, že při online rozhovorech nemůžeme spolehlivě vědět, zda jsou naši informátoři skutečně těmi lidmi, za které se vydávají.¹⁰

S touto skutečností jsem se snažila vyrovnat tím, že jsem se snažila vést plynulé rozhovory, a také tak, že jsem se snažila získat důvěru informátorů, aby se nesnažili zakrývat důležité skutečnosti. Jelikož jsme kontakty se svými informátory většinou navazovala skrze bývalé členy subkultury, které znám, doufám, že se mi podařilo vyhnout i možnému předstírání určité identity ze strany informátorů.

Při rozhovorech pomocí zpráv a vzkazů byly informace bohužel omezeny o to, aby probíhaly v reálném čase a postrádaly i případné neverbální projevy (a z toho plynoucí možné doplňující otázky), které jsem při osobních rozhovorech mohla pozorovat a reagovat na ně.

Na počátku procesu kontaktování informátorů byl všem vysvětlen záměr mého výzkumu a také to, že nemám nejmenší zájem prezentovat tuto subkulturu v jakkoli špatné perspektivě či černobílém vidění, jako to dělají například média.. Při rozhovorech tváří v tvář či pomocí aplikace Skype jsem kladla doplňující otázky týkající se některých témat, ke kterým jsme se v průběhu rozhovoru dostali, jako například otázky ohledně hudební scény či příbuzných stylů. Při rozhovorech jsem si často dělala vlastní poznámky, některé rozhovory jsem si i nahrávala, pokud to prostředí (a informátor) umožnilo. Bezprostředně po rozhovorech jsem si znovu procházela poznámky a zaznamenávala skutečnosti jako detaily rozhovorů či bezprostřední reakce informátorů na některé otázky či témata.

Následně jsem provedla přepis a kódování či poznámkování rozhovorů.

2.3.2 Online výzkum, analýza serverů

Jako doplňující techniku polostrukturovaných rozhovorů jsem také zvolila online výzkum či analýzu některých serverů, a také ve své době populárních blogů. Online výzkum jsem zaměřila především na změnu vzhledových prvků subkultury, kdy jsem srovnávala vizuální materiál z let 2006 a 2012 (především fotografie na profilech sociálních sítí), abych si mohla ověřit, zda styl prošel nějakou výraznější vizuální změnou. Pro tyto účely jsem opět využila server Vampirefreak.com, ale také pomoc vyhledávače Google. Na tyto vizuální zdroje

¹⁰ „Výzkumník si nemůže být jist, zda jsou lidé, se kterými dělá rozhovory, stejní, jací o sobě říkají, že jsou (tato situace ale může nastat i při rozhovoru tváří v tvář).“ (Bryman, 2004, s. 478)

odkazují v poznámkách pod čarou či v příloze č. 1 své práce. Otázky, které jsem kladla informátorům při rozhovorech, uvádím v příloze č. 2.

2.3.3 Internetové servery jako zdroj informací

Jak již bylo zmíněno dříve v mé práci, ve svém výzkumu se mimo rozhovorů, věnuji i vizuální analýze a analýze profilů informátorů. Jedním z nejvýznamnějších zdrojů při této analýze byl server Vampirefreaks.com. Tato americká stránka byla založena v roce 1999 a sdružuje všechny „alternativní“ uživatele z celého světa. Je místem, kde se mísí a kombinuje mnoho stylů a také důkazem toho, že členové různých subkultur mohou bez problémů koexistovat na společné síti. Je také místem, které je mimo jiné využíváno hudebními skupinami k propagaci vlastní hudby. Stránka má vlastní vyhledávací systém, pomocí kterého se můžete spojit s lidmi z vašeho okolí, ale i s lidmi v globálním měřítku. Při výběru informátorů mi tento systém velmi pomohl, jelikož již samotné profily jednotlivých členů subkultury jsou cenným zdrojem základních informací, jako jsou věk, lokace, zájmy i hudební vkus.

Díky tomuto serveru jsem měla i možnost zpětně vysledovat některé členy komunity, počátek „boomu“ emo subkultury v ČR, a především také změny vizuálního pojetí subkultury. Jelikož se profily archivují, není problém zde nalézt fotografie příslušející jak 1. vlně subkultury, tak profily z 2. vlny.

2.4 Výběr vzorku

Jak jsem již uvedla, své informátory jsem z části získala díky svým kontaktům z minulosti, které jsem navázala jako členka subkultury emo. Zčásti jsem pak zkontaktovala některé mladší respondenty přes sociální sítě, jakými jsou Facebook (zájmové skupiny zaměřené na emo, např. Czech emo & scene kids) nebo Vampirefreaks.com. Pro svůj výzkum jsem vybírala vzorek účelově. Všichni moji respondenti byli starší 15-ti let, a od všech jsem si vyžádala ústní či písemný souhlas s výzkumem. Mými informátory se nakonec stalo 9 mladých lidí, ve věku 15-25 let, kteří byli či stále jsou součástí subkultury emo, tzv. předem danou strukturou výběru (Hendl, 2008, s 151) Informátory 2. vlny subkultury jsem našla pomocí sociálních sítí (viz. výše), informátory z 1. vlny emo subkultury jsem získala díky známostem z doby, kdy jsem sama byla aktivní členkou subkultury.

2.5 Seznam informátorů

Ve svém výzkumu jsem použila výpovědi celkem 9 informátorů – 2 chlapců a 7 dívek, kdy každá vlna subkultury emo je zastoupena jedním chlapcem a 1. vlna třemi, druhá pak čtyřmi dívkami.

Vzorek svých informátorů jsem se snažila místně rozložit na celé území republiky, abych se vyhnula jednostrannému pohledu, který se obávám, by mohl nastat např. při výběru informátorů pouze z velkých měst. Moji informátoři pochází jak z hlavního města Prahy, tak z okresních měst i z měst malých či vesnic.

Co se týče věkového rozložení, do 1. vlny subkultury se řadí informátoři od 20 let výše, 2. vlna je pak zastoupena respondenty do 17-ti let.

Z hlediska vzdělání potom vzorek 1. vlny zastupují OSVČ s ukončenou Vyšší odbornou školou, studentky VŠ a student VOŠ. 2. vlnu zastupují respondenti ze základní školy, odborných středních škol a gymnázií.

Seznam informátorů uvádím v příloze č. 2.

2.6 Analytické postupy

S kvalitativním výzkumem, který jsem si ke své práci zvolila, se pojí několik dalších postupů, které je třeba v průběhu výzkumu dodržet. Jedním z nich je analýza dat v průběhu výzkumu, reakce výzkumníka na nastalé situace a v reakci na získaná data přizpůsobení výzkumu a přístupu v jeho průběhu.

Proto jsem analyzovala každý rozhovor bezprostředně po jeho provedení. Spíše než četnost podobných či stejných odpovědí mě zajímaly významy a souvislosti se subkulturou, které mi jednotliví informátoři sdělovali.

Prvním úkolem po provedení rozhovoru či obdržení výsledků byla jeho transkripce a vyhodnocení. Jako techniku transkripce jsem zvolila transkripci doslovnou. Text jsem nepřepisovala do spisovné podoby, ani nějak jinak neupravovala, jelikož jsem považovala za důležitý i určitý typ mluvy, který jednotliví informátoři používají, a který je jednou ze součástí subkultury. (Hendl, 2008, s. 208) Analýzu dat jsem prováděla takto bezprostředně po jejich získání, abych po jeho přepisu mohla informátora opětovně zkontaktovat, pokud bych

postrádala nějaké důležité informace, či by mne ještě napadly další doplňující otázky, a jeho výpověď mohla doplnit. Následně jsem prováděla segmentaci získaných dat, a pokračovala v práci s textem technikou kódování, což je postup, při němž jsem rozčlenila získaná data na několik segmentů, s kterými jsem nadále pracovala, a tato technika mi umožnila lépe popsat, zestručnit a roztřídit získaná data. Také technika kódování mi poskytla možnost nalézt podobnosti mezi výzkumnými daty. Využila jsem otevřené kódování, tj. kódy vytvářené během analýzy z dat, a to následující 3 typy: popisné, interpretativní a strukturní. Součástí práce s přepsaným textem bylo také poznámkování, což bylo v podstatě zapisování poznámek, úvah a předběžných vysvětlení datového materiálu (někdy jsem tyto poznámky vytvářela i v průběhu rozhovoru), abych si umožnila vyvozování závěrů i dobrou orientaci v datech. (Heřmanský, 2009)

2.7 Hodnocení kvality výzkumu

Při svém výzkumu jsem samozřejmě narazila na několik problémů, které jsem se ale skrze využití postupy snažila eliminovat v nejvyšší možné míře.

Snažila jsem se vyhnout 3 hlavním problémům, které potenciálně mohly při mém výzkumu nastat.

1) Vysoká validita, nízká reliabilita

Jelikož standardizace v kvalitativním výzkumu je slabá, má kvalitativní výzkum poměrně nízkou reliabilitu. Slabá standardizace kvalitativního výzkumu, volná forma otázek a odpovědí nevynucuje taková omezení, jako ve výzkumu kvantitativním. Potenciálně proto může mít kvalitativní výzkum vysokou validitu (Disman, 2009, s. 287).

Díky kvalitativnímu výzkumu, jsem se snažila dosáhnout vysoké validity, a to tak, že jsem se při rozhovorech snažila doptat na více detailů, abych se následně vyvarovala jakýmkoliv dvojznačným a nejasným interpretacím údajů. (Hendl, 2008, s. 147).

2) Možnost zkreslení ze strany informátorů, omezení reaktivity

Při výzkumu jsem se také pokusila omezit do co největší míry potenciální reaktivitu která by mohla nastat ze strany účastníků výzkumu, když si uvědomili, že jsou součástí vědecké práce. (Hendl, 2008, s. 146)

V tomto ohledu Neuman (2003) zdůrazňuje především vliv kontextu situace na informátory a jejich reakce. Jako další příčiny zkreslení pak uvádí dezinformaci, neodkrývání určitých témat, vyhýbání se odpovědím na některé otázky či snaha o změnu tématu. Zároveň také zmiňuje možnost lhaní, aby sami informátoři zlepšili svou prezentaci a také tzv. „malé lži“, čímž se rozumí všeobecně sdílené zkreslené informace, které sice nikomu neubližují, ale v rámci výzkumu mohou způsobit problémy.¹¹ V tomto omezení mi mohla výrazně pomoci moje pozice insidera, díky níž mě informátoři mohli vnímat nikoli jako výzkumníka, ale jako „spřízněnou duši“, před níž není nutné upravovat svou sebe prezentace.

Abych těmto hrozbám předešla, zajistila jsem pro výzkum více zdrojů (účastníci, web, sociální sítě) a případné zkreslení jsem se také pokusila redukovat delším obdobím výzkumu a sblížením s účastníky (Hendl, 2008, s. 146)

3) Reflexivita, transparentnost postupů

Bylo také třeba, abych byla dostatečně reflexivní (tj. tomu, aby výzkum nebyl ovlivněn mou sociální identitou, vzděláním či osobností) (Hendl, 2008, s. 146), takže jsem se snažila být dostatečně sebekritická a vyhnout se možnému zkreslení z mé strany v návaznosti na to, co již o subkultuře vím či toho, jaké mám osobní předsudky k určitým aspektům subkultury emo. Ze své pozice insidera jsem také čerpala kontakty na své informátory - některé jsem již znala, a ti mne nadále přivedli k mladším členům. Jakožto insider jsem se potýkala s některými problémy, jako jsou například mé vlastní zažitá názory a postoje vůči subkultuře emo, které mohly vést ke zkreslení. (Hendl, 2008, s. 148)

Na druhou stranu své prohloubené znalosti o subkultuře vidím jako určitou výhodu, jelikož jsem byla z části schopná analyzovat a vnímat některá data, která sami členové subkultury za data ani nepovažují.

¹¹ Jedna z všeobecně nejsdílenějších „malých lží“ je právě pohádka o Santa Clausovi, v případě ČR o Ježíškovi, která se vypráví dětem.

2.8 Etické otázky

Součástí mého výzkumu bylo i zohlednění etické otázky. Zde jsem se snažila řídit 4 pilíři etiky výzkumu:

- 1) principem dobrovolné participace
- 2) principem důvěryhodnosti
- 3) principem neublížení
- 4) principem správnosti a integrity (Ezzedinne et al., 2009)

Při výběru vzorku jsem se setkala s obavami některých informátorů, aby nebyly jejich odpovědi či účast ve výzkumu nijak zveřejněny (ale také jsem se ale setkala s reakcemi, kdy účastníci neměli problém s možnou prezentací dat a spojením jejich výpovědí s jejich osobou). Všem účastníkům jsem zaručila anonymitu, které jsem se snažila dosáhnout tak, že jsem kompletně odstranila jejich jména od zveřejňovaných částí své práce a nahradila je smyšlenými přezdívkami, (pro přehlednost uvádím také sociodemografické údaje a to následující: gender, věk, generaci v subkultuře a lokaci).

Všichni účastníci byli seznámeni s obsahem výzkumu a písemně či ústně mi udělili informovaný souhlas (ve výzkumu nebyl zapojen nikdo pod 15 let – především z důvodu, že mladší členové subkultury jsou často ještě v situaci, kdy často příslušnost k některé subkultuře mění). V rámci výzkumu subkultury jsem zohlednila i možné dopady výzkum – abych neporušila „terén“ výzkumu a nevědomě tak nevytvořila překážky dalším výzkumníkům (Heřmanský, 2009). Informovala jsem všechny respondenty o záměrech výzkumu, nezamlčela jsem jim žádné skutečnosti a všem byla ponechána možnost kdykoli od výzkumu odstoupit, pokud by změnil názor.

3. DVĚ VLNY ČLENŮ SUBKULTURY EMO V ČESKÉ REPUBLICE

Moje práce se zakládá na předpokladu, že každá subkultura se generačně vyvíjí a předpokládá se určitý přesun členů do jiných subkultur i mimo subkulturu v závislosti na věku a postupném vývoji postojů teenagerů, kteří jsou většinou hlavními členy subkultur mládeže (Hebdige, 1979, s. 102 či Smolík, 2011, s. 131)

Tento předpoklad se budu snažit dokázat pomocí svého výzkumu a těchto jeho částí: image a stylu, postojů a názorů, hudby a přístupu veřejnosti k subkultuře emo v reflexi subkulturních členů.

Jak potvrzují sami členové subkultury, určitý vývoj zde je. Samotný výraz 1. a 2. vlny používají zejména členové starší generace a zejména, pokud komunikují s dalšími (stejně starými) členy o nové generaci emo kids.

„ My jsme byli ti, kterým se nadávalo za to, že jsou jiný. Tyhle děti (2. vlna) už mají vyšlapanou cestičku a podle mě nikdy nezažijou, jaký to bylo, když si se snažil každému vysvětlit, že nejsi žádný magor a sebevrah.“ (Lucie, emo girl, 1. vlna, 22 let, Praha)

I další členové 1. vlny subkultury sdílejí názor výše zmíněné informátorky.

„No jo, nová vlna. Ty vlastně už vůbec nevědí co je dobrá hudba, co je to v podstatě emo. Jejich emo je čistá komerce a jediný, co je zajímavá je, kdo má lepší hadry a kdy se půjdou opít na Petřín. My [1.vlna]¹² jsme poslouchaly starý pecky, ty věci, co měly smysl pro vůbec vznik ema. Nenakupovali sme (ani sme nemohli) v HMku oblečení, co „by bylo emo“ protože nic takovýho nebylo. Vyráběli sme si věci sami, navzájem sme se inspirovali. Ted' si každéj řekne, „budu emo“ nechá si někde ostříhat vlasy, nabarví to, a koupí si triko s lebkou a conversky.“ (Pavčina, emo girl, 1.vlna, 21 let, Teplice)

Je třeba podotknout, že při rozhovorech s informátory jsem se u informátorů s první vlny často setkávala s tím, že když mluvili o době, kdy se stali a byli součástí subkultury, označovali se velice často pojmem „my“, tzn. že se vidí se jako sourodá skupina, přičemž u 2., mladší generace, jsem se s tímto jevem vůbec nesečkala. Jak tedy tvrdí Maffesoli (1996) na tomto místě by se mohlo jednat o tzv. „neo-tribes“, kdy se subkultura tedy rozděluje na

¹² Pro přehlednost uvádím v hranatých závorkách své doplňující zásahy či vysvětlení výpovědí informátorů

menší skupiny v rámci subkultury, které ale zastávají rámcově stejné hranice subkultury, které se ale vyznačují do určité míry subkulturní heterogenitou. (Muggleton, 2000, s. 128)

V 1. vlně emo subkultury jsem se také setkala s informátory, kteří vnímají emo jako podstatnou část své identity, ale už v subkultuře tak významně neparticipují, přestože se stále s množstvím lidí z 1. vlny subkultury setkávají.

„Jasně, už to není jako dřív, když si přišla na Petřín a vždycky si někoho znala, měla s kým pokecat, ať už se Smetánkou nebo Elitou¹³. Všichni sme se znali a bylo to dobrý. Docela mi to chybí, ale tak vím, že už to stejný nebude.“ (Michal, emo boy, 1. vlna, 23 let, Praha)

Oproti tomuto postoji se členové 2. vlny naopak nevidí jako jednotná skupina, která by sdílela ideologii subkultury. Momentálně z mého výzkumu vyplývá, že nefungují jako celek, ale spíše v rámci menších skupin (které se občas znají, často ale spíše ne).

„Jasně, že mám kamarády, který jsou emo – třeba můj nejlepší kamarád – ale s jinýma emo lidma se moc nestýkám (ani nepíšu), co přestal fungovat chat na FB stránce.“ (Adam, emo boy, 2. vlna, 15 let, Vyškov)

Nebo jak uvedla jiná moje informátorka:

„Co se týče komunikace, nikdy jsem nebyla typ co k někomu přiběhne a začne se s ním bavit, vždy spíš čekám na moment kdy se ten dotyčný začne bavit se mnou, což je asi důvod proč nemám mnoho přátel ať emařů tak ostatních lidí. Když to vezmu ale i z internetu tak jsem si díky emu pár přátel našla a s některými se viděla i ve skutečnosti.“ (Katka, emo girl, 2. vlna, 15 let)

¹³ Smetánka a Elita se nazývají dvě hlavní skupiny emo kids v 1. vlně subkultury, které se vyskytovaly v hlavním městě Praze. Každá z nich je spjatá se specifickým místem na Petříně i se specifickým členským jádrem. Smetánka jako skupina patřila místně k tzv. White House (lokace Petřína nad zastávkou tramvaje Švandovo náměstí), Elita pak k soše K. H. Máchy a k fontáně blízko Újezdu.

3.1 Styl a image

Na začátku této kapitoly, bych ráda krátce zmínila závěry, které jsem já sama vyvodila pomocí vizuální analýzy starších a novějších profilů na stránce Vampirefreaks.com, o které jsem se zmiňovala v teoretické i metodologické části. Pro srovnání jsem si vybrala v každé vlny subkultury 10 profilů – vždy 5 dívek a 5 chlapců, u jejichž profilů mě zajímalo, zda a jak se změnila vizuální prezentace na této sociální síti. Z těchto celkem 20 vzorkových profilů jsem pak z každé vlny subkultury zvolila 4, na jejichž fotografiích prezentuji rozdíly a proměny, které vyplývají z vizuální analýzy. Tyto fotografie jsou umístěny v Příloze číslo 1 na konci mé práce. Pro 1. vlnu subkultury jsem zvolila profily, jejichž majitele znám buď osobně či od vidění z doby, kdy jsem sama byla členkou subkultury, vizuální materiál odpovídající 2. vlně subkultury pak čerpám z profilů informátorů, jejichž výpovědi jsem ale ve výzkumu nevyužila (tito informátoři souhlasili s výzkumem).

U dívek první vlny jsem se přesvědčila, že kolem let 2006-2008 by typický velice natupírovaný, sestříhaný účes černé či naopak velmi světlé barvy, doplněný někdy o barevné pramínky, charakteristický především patkou – obr. 1, 2. Objevují se i vlasové doplňky – především mašle a šátky. Co do make-upu a úpravy vizáže, na fotografiích se můžeme přesvědčit o tmavém, výrazném make-upu a to především make-upu očí. Piercing měly obě dívky, i oba chlapci z 1. vlny (a více než jeden – populární byly tzv. snake bites a septum především¹⁴). To se oblečení týče, dominují tmavé barvy a „klasický“ již popsaný vzhled.

U chlapců jsou účesy upraveny také na patku – opět velice světlé či tmavé. Vlasové doplňky chybí – ale velmi populární byly kšiltovky – obr. 3. Piercingy se objevují ve větším množství nebo v masivnějším provedení než u dívek – obr. 3 a 4, make-up se objevuje také, i když ne tak výrazně či často (domnívám se, že někdy spíše účelově se záměrem vytvořit reprezentativní fotografie na profil).

V obou případech oblečení dominují tmavší barvy s barevnějšími doplňky – u dívek hlavně vlasové doplňky, někdy barevné topy, u chlapců pak především různé šátky – obr. 3, svetry atd.

¹⁴ Tzv. snake bites = piercing na každé straně rtu, buď podobě labřety (tyčinky zakončené kuličkou) či kroužku. Tzv. septum piercing = piercing nosní přepážky

U 2. vlny subkultury jsme se utvrdila, že v úpravě vlasů stále dominuje tupírování a dlouhé vlasy u dívek. Populární už není pouze velmi tmavá či naopak velmi světlá barva, ale mladší členky se nebojí experimentovat se změnou barvy celých vlasů – často je to červená barva (obr. 5,6,7 - 5 a 6 je ta samá dívka, chci pouze prezentovat změnu účesu srovnáním dvou fotografií téže osoby), vlasové doplňky jsou populární stále – hlavně šátky a mašle. Piercingy u mých mladších respondentů jsou vyzdvihovány jako líbivý znak, přestože většina jich žádný na viditelném místě nemá (což je ale v množství případů způsobeno tím, že do 18-ti let je potřeba v salónech předložit souhlas rodičů). U make-upu stále převládají silně zvýrazněné oči a světlá pleť.

U chlapců převládá klasicky sestříhaný účes, především tmavé barvy. Opět se jako doplňky objevují šátky a čepice. Piercing se také objevuje (ne v tak výrazném množství jako u 1: vlny), make-up již skoro vůbec, zásadní rozdíl s 1. vlnou ale vidím v barevnosti oblečení. (viz. obr. 8)

Za podstatnou složku jsem již označila styl, vzhled a celkově vizuální sebe prezentaci. Emo subkultura je v tomto ohledu jednou z nejvýraznějších hudebních subkultur. Jako u většiny odlišných věcí, i v tomto případě má většinová společnost odmítavý postoj k věcem, co jsou nové či nezvyklé. (Hebdige, 1979, s. 163) Prostřednictvím stylu se mohou členové subkultury viditelně vymezit vůči mainstreamové společnosti, mohou se díky stylu i navzájem identifikovat. Zde považuji za důležité podotknout, že jejich záměrem není (většinou) šokovat či pobouřit společnost, ale vyjádřit sebe sama. (srov. Muggleton, 2000, s. 157- 160)

Co se týče informátorů, s kterými jsme o této otázce také hovořila¹⁵, musím podotknout, že vizuální prezentace všech více či méně odpovídala konstitučním znakům emo stylu, jakými například typický emo účes s patkou či některé oděvní prvky připisující se této subkultuře (skinny jeans a často boty značky Converse). Opět se zde objevují výrazné generační rozdíly 1. a 2. vlny subkultury. Z odpovědí vyplývá, že 1. vlna subkultury emo, byla oproti 2. vlně v dost velké nevýhodě, dá se říci, že byla dost často napadána kvůli svému vzhledu a celkově kvůli sebe prezentaci.

¹⁵ Rozhovory se odvíjely od následujících otázek: Co považuješ za specifické pro styl, image v rámci ema? Ovlivňuje tvůj odlišný vzhled nějak tvůj běžný život? Jak na tebe reaguje okolí – rodiče, škola?

Také možnosti sehnání oblečení či kosmetických produktů atd. byly pro 1. vlnu subkultury značně omezené, jelikož kolem roku 2006 ještě nebyly věci použitelné či charakteristické pro vyjádření emo stylu v masovém prodeji nadnárodních řetězců. Často proto členové 1. vlny využívali tzv. DIY¹⁶ možnosti, kdy si sami upravovali oblečení či si navzájem vytvářeli účesy.

„ Nebylo tady tolik možností – když jsem něco vyloženě chtěla, tak jediná možnost to objednat byla z eBay nebo když mi to třeba někdo přivezl. Pak sis taky mohla věci vyrobit, což bylo o dost levnější a vlastně i svým způsobem fajn, jelikož si pak měla pocit, že si originál a tak... Já to vlastně občas dělám do teď, že si třeba sám přitluču hroty na bejsku¹⁷ nebo si dodělám nějaký detaily co chci mít na věcech.“ (Michal, emo boy, 1. vlna, 23 let, Praha)

Jedna z mých starších informátorek si z tohoto postoje dokonce vytvořila regulérní zaměstnání a zábavu v jednom, jelikož je majitelkou vlastní značky a internetového obchodu se zbožím zaměřeným právě na subkultury jako jsou emo, scene či lolita.

„ Hele já dělám všechno – začínala jsem přičeskama, pak to byly ozdoby do vlasů...ted' prakticky vyrábím skoro všechno umělýma dredema počínaje, přes trika, tašky až po dekorace na zed'. A živí mě to docela dobře.“ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

Z odpovědí informátorů, které řadím ke 2. vlně subkultury tyto tendence nějak výrazně nepozorují, nejspíše i proto, že tato vlna subkultury má i mnohem více možností jak rozvíjet či vylepšovat svůj styl.

¹⁶ DIY = do it yourself (udělej si sám), dobře charakterizuje například Smolík (2010, s. 100): ...výroba oblečení, módních doplňků atp. V této strategii jsou role interpreta (výrobce) a spotřebitele vzájemně provázány, přičemž se každý podílí svými možnostmi na jednotlivých aktivitách.

¹⁷ Jako „bejska“ se označuje cepice s rovným kšiltem, typická pro hip-hop subkulturu.

Odlíšný je také postoj členů 1. a 2. vlny subkultury vůči významu stylu a image. Starší či již neaktivní členové 1. vlny nekladou na typický vzhled přílišnou váhu (což je ale možná způsobeno tím, že nyní nahlížíjí na subkulturu s určitým odstupem), zastávají poměrně hojně názor, že oblečení je pouze doplněk, přičemž stěžejní je pro ně celkový postoj a ideologie.

„...styl a image jsou až druhá věc. Něco jako doprovodná, ne nutná záležitost. Ovšem emaře na ulici poznáš hlavně podle vzhledu, který si myslím, že je poslední dobou až moc přeceňovaný. Můžeš být určitě emo, cítit se tak a přitom nevypadat moc odlišně.“ (Tereza, emo girl, 1.vlna, 24 let, Hradec Králové)

„...podle mého je to stále klasika která nikdy neomrzí. Tmavé vlasy které nemusí být jen černé nebo jednobarevné je na člověku co se mu líbí a co na hlavě nosí ale to není důležitý. Já osobně ujíždím na výrazných barvách :D černočervené nebo černorůžové oblečení. Ale hlavní je aby se v tom člověk cítil dobře style není o tom co kdo nosí nebo jak vypadá...“ (Pavlína, emo girl, 1.vlna, 21 let, Teplice)

Oproti tomu členové 2. vlny kladou na vzhled důraz jako na velmi zásadní a podstatnou složku.

„ Za specifické asi považuju vzhled (a hudbu)...styl oblečení a vlasy.“ (Adam, emo boy, 2.vlna, 15 let, Vyškov)

Co ale zůstává poměrně stabilní a neměnné, jsou typické základní znaky pro zařazení člověka mezi emo kids.

„Specifické pro emaře je určitě černá barva, myslím si že nejčastěji se emo pozná podle účesu -černé vlasy do obličejě o_o¹⁸ Pokud' bych viděla někoho, kdo je sice oblečený do černé ale má naprosto normální účes, za emo bych ho nepovažovala. Jestliže potkám někoho, kdo je oblečený třeba do bílé ale má "emo" účes pak je to jasné :33“ (Jana, emo girl, 2.vlna, 15 let)

¹⁸ Užívání těchto znaků (O_O, :33, XD atd.) tzv. emotikonek (viz. Holíková, 2012, s. 54) je pro emo subkulturu velmi typické. Tyto symboly označují momentální náladu, rozpoložení či neverbální doplňující prvek k projevu. O_O tak například vyjadřuje obligátní typickou věc, :33 pak souhlas či určitý projev souhlasu, variace na :D ikonku – v tomto případě XD je pak typický smející se obličej.

„Nějčastější účes je asi "na patku" nebo rovná "ofínka". Barvy vlasů jsou různé, nejčastěji černá nebo platinová blond, ale dnes se často vyskytují i růžová, fialová, červená, modrá...sama mám aktuálně zelenou xD Oblečení asi nějaké tmavé, ty upnuté džíny(i u kluků)...no sou to známý věci^^“ (Aneta, emo girl, 2. vlna, 16 let, Brno)

Jak je zde vidět, základní znaky vzhledu jsou zažité v poměrně stálé formě - důležitý je účes a základní složky šatníku (skinny jeans, tmavé X kontrastní barvy). Vývojem prošlo barevné spektrum v tom smyslu, že se více a ve větším měřítku kombinují barvy, neobjevují se již víceméně pouze v doplňcích. Dříve byl klasický vzhled zakotven v černé, šedé, tmavě modré doplňovaných o barevné doplňky - náramky, placky či barevné tenisky. Dnes je populárnější barevnější oblečení celkově (v tomto případě jde ale patrně o vliv nabídky nadnárodních firem, které se adaptovaly na poptávku a o důsledek módních trendů).

„ Já jsem byla úplně typický emo :D ukázkový. Černý vlasy, patka až po bradu, triko s Jackem (pozn. autorky – Jack Skellington¹⁹) a černý slimky a všude barevný náramky a placky :D muselo bejt vtípný na mě koukat, ale nevzala bych tu fázi zpátky i kdybych mohla. “ (Lucie, emo girl, 1. vlna, 22 let, Praha)

Oproti tomu respondent z 2. vlny subkultury mi potvrzuje, že nosí barevné oblečení dost běžně.

„ Tak normálně...mám většinou slimky, triko nějaký kapely a mikinu. Jaký barvy? Tak všechno možný, černý teda taky dost, ale nějak na tom nelpim, a beztak i trika kapel jsou dost počmáraný, však to sama vidíš kolem. “ (Adam, emo boy, 2. vlna, 15 let, Vyškov)

Závěrem bych styl a image shrnula jako celkově stálou věc, která se pouze stává rozmanitější a vyvíjí se, nikoli celkově mění. Obě vlny i podle analýzy obrazových materiálů a profilů uznávají více či méně podobný vzhled charakterizující člena subkultury emo.

¹⁹ Jack Skellington je postava vytvořena Timem Burtonem, známá z jeho animovaných filmů např. Nightmare before Christmas. viz. <http://images1.fanpop.com/images/photos/2100000/jack-jack-skellington-2167468-1024-768.jpg>

3.2 Postoje a názory

Jak jsem již nastínila v teoretické části své práce, emo obecně je především o vyjadřování pocitů, o tom nestydět se za ně a veřejně je prezentovat. Jelikož ideologický základ subkultury emo se od jejího začátku nijak výrazně nezměnil, pozoruji ve výsledcích svého výzkumu spíše individuální rozdíly mezi jednotlivými členy. Jejich názory se rozšiřují a formují hlavně s věkem, a proto mi byli členové první vlny emo subkultury schopní poskytnout komplexnější informace o svých postojích i o jejich vývoji. Tímto samozřejmě nechci odsuzovat mladší členy, náležející k druhé vlně, za jejich nedostatečné či zkreslené názory, které se domnívám k dospívání patří.

Základní složkou subkultury emo (jak plyne i z názvu) jsou emoce a vnitřní prožitky. Mezi důležité hodnoty vyznávané příznivci emo subkultury pak patří například osobitost, popírání stereotypů nebo také empatie (srov. Ryalls, 2007, s. 10; Simon a Kelley, 2007, s. 2-3). (Holíková, 2012, s. 19)

„...pro mě je důležitý, jak je člověk uvnitř. A nebojí se to ostatním ukázat. A o tom emo je především.“ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

„Nepotlačování emocí, ať jsou jakékoliv.“ (Karolína, emo girl, 2.vlna, 17 let, Praha)

„Co se týče názoru emari bývají (aspoň by měli) dost tolerantní jak vůči rasám, tak vůči orientacím. Vyskytují se z de i vegetariáni nebo sXe lidé. Je také pravda, že je spousta emariů bisexuální.“ (Aneta, emo girl, 2.vlna, 16 let, Brno)

„No myslím že emo by mělo být hlavně o projevování emocí a názorů i když jsou odlišné od ostatních.“ (Katka, emo girl, 2. vlna, 15 let)

Jak mi potvrdili členové první i druhé vlny, pro všechny je důležité vyjadřovat své pocity (emoce, chcete-li), nestydět se za ně. Jednou ze stěžejních myšlenek ema je také tolerance (rasová, sexuální...) a citlivý (nepoškozující) přístup ke světu kolem nás. Někteří z nich jdou v ideologii ještě dál a poskytli mi i své názory na určitou problematiku týkající se konzumní společnosti, jako je princip DIY či vegetariánství nebo veganství.

„...je podle mě největší rozšířená teorie je to člověk který dává najevo své emoce podle toho je taky název emo je to emotivní člověk který se nebojí dát najevo své emoce nejlíp se projevují hudbou ať už poslechem nebo tvorbou.²⁰“ (Pavčina, emo girl, 1.vlna, 21 let, Teplice)

„...celý emo, HC scéna a tak mě přivedly k vegetariánství a veganství. Začla jsem se o to zajímat, a ruku v ruce s tím jde i to, že chceš vědět jestli kosmetika co máš je testovaná, jestli ten šampón je vykoupenej tím, že umřelo něco živýho...spousta mladších si to neuvědomuje, ale myslím si, že aspoň tohle je dobrý začátek, jak se o tom třeba dozvědí...“ (Lucie, emo girl, 1.vlna, 22 let, Praha)

Při výzkumu jsem narazila ale i na potenciální informátory z mladší (2. vlny) generace emo kids, kteří se neztotožňovali s ideologií, pouze byli naklonění vzhledové stránce této subkultury. Tito (mezi emo kids) takzvaní „pozěří“, vyjádřili svoje spojení pouze po vizuální stránce, a proto je nepokládám ve svém výzkumu za podstatné informátory, jelikož se sami k subkultuře výrazně nehlásí, ale jsou k ní spíše nesprávně řazeni.

Jako příklad takového jevu níže cituji odpověď, kterou jsem obdržela po kontaktu s několika takovýmito jedinci prostřednictvím stránky Vampirefreaks.com, a které jsem na základě vizuální stránky a profilu považovala za možné informátory vhodné pro můj výzkum.

„Rád bych ti pomohl, ale já emo vlastně ani nejsem, jen jinak vypadám. Víceméně jedu v anime²¹ a tak.“ (muž, 19 let)

²⁰ Informátorka se nadále zmiňovala o vyjadřování pomocí vlastní výroby či úpravě oblečení, i o aspektu toho, že mnoho členů subkultury je umělecky zaměřeno na profesionální či amatérské úrovni.

²¹ Anime jsou zpopularizované japonské fantazy seriály/krátké i celovečerní filmy, vytvořené buď ruční kresbou či animací na počítači. Charakteristické pro ně jsou fantazy témata, barevně výrazná grafika a akční postavy.

3.3 Hudba

V teoretické části jsem nastínila stanovisko, které říká, že hudba je určujícím hybatelem emo subkultury. Nejenom, že pro většinu členů byla prvním impulsem, který je k subkultuře přivedl, či který vyvolal další zájem o subkulturu, ale hudební akce jsou velice častým místem setkání členů ze vzdálenějších lokací, a také místem, kde je možné pozorovat proměny subkultury, jejích atributů i samotné vystupování členů subkultury.

Sami členové subkultury označují v drtivé většině hudbu za hlavní důvod (dalším důvodem byla vizuální stránka stylu), proč se k subkultuře přidali, a také jako důvod, proč se rozhodli posléze změnit (či přizpůsobit) i svůj vzhled, dle kritérií subkultury.

Při svém výzkumu jsem předpokládala, že hudba bude jedním z hlavních témat, o kterých budu s respondenty komunikovat, což se také stalo. Při rozhovorech jsme se bavili o hudebních preferencích před „vstupem“ (vstup označuji uvozovkami z toho důvodu, že nikdo z respondentů nebyl schopný přesně určit hranici, kdy se již považují za členy subkultury) do subkultury, prvních hudebních setkáních s emo hudbou i změnou, kterou prošel jejich hudební vkus postupem času, kdy získali určitý subkulturní kapitál a dál se seznamovali s jinými členy subkultury.

V teoretické části práce jsem se dotkla tématu hudebních kořenů emo subkultury, a je třeba říct, že členové subkultury, se kterými jsem měla možnost mluvit (minimálně 1. vlna dobře, 2. vlna už hůře) znali historii hudby „své“ subkultury na dobré úrovni v tom smyslu, že se při poslechu vracely ke kořenům 'emocore' i dále za ně ke skupinám, které eventuelně emo hudbu inspirují, či znali i méně populární skupiny z jejich vlastní vlny subkultury. Jelikož emocore se datuje do 80. let, mnoho respondentů mi potvrdilo, že se rádi vrací k hudbě 70., 80. let, a nejenom k počátkům emocore, ale hlavně ke stylům metal, rock či glamrock.

„ Když nemám náladu zrovna na screamo nebo tak, baví mě třeba The Clash, Led Zeppelin nebo Ozzy... “ (Lucie, emo girl, 1. vlna, 22 let, Praha)

„ Já miluju Bowieho. Mám i tetování – na ruce, který říká: We all are heroes [= všichni jsme hrdinové] a to je právě od Bowieho. Tak nějak si myslím, že je to dobrá myšlenka. “ (Pavčina, emo girl, 1.vlna, 21 let, Teplice)

Několik respondentů mi potvrdilo, že mezi oblíbené hudební styly dneška se řadí i indie, elektronická hudba či dubstep.

„ Jo, to dřív jsem jel hodně takovou tu emo hudbu. I Tokio Hotel a tak. Teďka spíš od každého trochu, co se mi líbí si poslechnu, když jsem u našich tak dost poslouchám tu hudbu, co mám ve starým kompu. Třeba Paramore starý, Tokiáče nebo třeba Porcelain (pozn. autorky - Porcelain Black je ex-zpěvačkou skupiny Porcelain and the Tramps) ...vlastně to mám rád pořád, ale teďka poslouchám spíš dubstep a tak.“ (Michal, emo boy, 1. vlna, 23 let, Praha)

I pro již ex-členy je stále hudba stěžejním prvkem, který je pojí se subkulturou i nadále, a většina z nich se domnívá, že i pokud opustí (či již opustili) styl spojující je s emo subkulturou, hudbu stále poslouchají a stále v jejich životě zastupuje důležité místo.

„ Stěžejní pro mě jako pro Emáka byla rozhodně kapela From first to last. Hodně mě ovlivnily i kapely jako Escape the Fate, Alesana, Aiden, Silverstein. Tyhle kapely u mě nikdy neztratí svoje místo. I když dneska už poslouchám širší okruh kapel. Od moderního rocku jako je Paramore nebo The nearly deads přes hc kapely jako Cancer bats, Brong me the horizon, Motionless in white po alternativní metal ve stylu Flyleaf nebo In this moments.“ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

Výpovědi informátorů ukazují, že hudební vkus členů subkultury je poměrně stálý, u 1. vlny subkultury má širší záběr (interpretů i žánrů), což přičítám jak jejich věku, tak tomu, že jsou členy subkultury déle a lépe se orientují i na hudebním poli.

„ Já dřív poslouchala metal a tak, pak teda jsem přešla na emocore, ale většina to stejně mícháme“ (Aneta, emo girl, 2. vlna, 16 let, Brno)

Mnoho členů subkultury jde s hudební stránkou ještě dál a často zakládají vlastní skupiny, zaměřující se na emocore, metal či deathmetal atd. V Čechách se takovéto skupiny prezentují skrze menší kluby či akce určené k prosazení mladých kapel (na území Prahy např. Žižkovská noc nebo klub Chapeau Rouge).

„ Jsem zpěvačka. Pomáhá mi to [= emo], se víc spojit s publikem“ (Karolína, emo girl, 2. vlna, 17 let, Praha)

Často jsem se také dozvíдалa, že koncerty a hudební akce obecně jsou dobrým místem k tomu, jak se jednou za čas potkat s přáteli, kteří žijí ve větších vzdálenostech nebo i k seznámení se s dalšími členy emo subkultury.

Mezi tyto akce řadili moji respondenti nejen koncerty některých zmíněných skupin, ale také velké festivaly jako Rock for People nebo Fluff fest, což je veganský hardcore festival. Jak vyplynulo z rozhovorů, Rock for People je asi nejčastější festival, na který jezdí i mladší členové subkultury, na menší a více zaměřené festivaly (jako Fluff) se dostávají až časem.

„Jsou dny kdy se s někým sejdu i na různých akcích, koncertech, se domluvíme že se někde někdy sejdem a zajdem na dlabanec nebo něco podniknout...“ (Pavčina, emo girl, 1. vlna, 21 let, Teplice)

Koncerty tedy neslouží pouze jako hudební akce, kde se mohou setkat se svými známými a přáteli, ale i jako místo, kde se domlouvají další sociální vazby a akce.

„ Je to tradice. Chodíme tam [Rock for People] tak od 15 -ti, 16- ti a vždycky se sjedeme parta, co se třeba tolik nevidíme, jsme u někoho na bytě, na rozjezd kalíme a tak. Navíc je tam dobrá hudba, tři dny se válíš venku na sluníčku (když teda není hnusně že jo), popíjíš pivko a prostě chill²². Těším se na to celý rok :D “ (Michal, emo boy, 1. vlna, 23 let, Praha)

Co se týče hudebních idolů či skupin, které nejvíce ovlivňujících emo subkulturu a tzv. role-models²³, byla jsem až překvapena, jak moc jsou si v obou vlnách subkultury podobné (jejich odlišnost byla jednou ze složek, u kterých jsem na začátku výzkumu předpokládala, že bude různorodá).

V teoretickém zakotvení své práce jsem jmenovala některé, pro emo subkulturu, významné skupiny. Tyto skupiny jsou považovány za jádro současného emocore, ve většině případů jsou jejich vůdčími osobnostmi zpěváci, kteří také zaujímají místo inspirativních osobností a role-models pro členy či spíše aspirující členy subkultury.

„Moji idolové jsou Mitch Lucker [bývalý zpěvák Suicide Silence], Andy Sixx [zpěvák Black Veil Brides] a dřívější Oli Sykes [zpěvák Bring me the horizon]...líbí se mi jejich styl a jsou pro mě vzor.“ (Adam, emo boy, 2. vlna, 15 let, Vyškov)

²² Z ang. *just chilling* =relaxovat, nic nedělat.

²³ Role model – osoba ke které se vzhlíží jako k příkladu, který je vhodné napodobovat, což se děje zejména u mladých lidí (<http://dictionary.reference.com/browse/role+model>).

„Já mám hrozně ráda Suicide girls²⁴, nebo prostě hardcore slečny a snažím se jejich vzhledem inspirovat, v hudbě mě pak dost ovlivnila Hayley z Paramore²⁵.. Třeba spoustu lidí se inspiroje scene queens²⁶, ale pro mě tohle moc nebylo nikdy, i když uznávám, že třeba Brokelle Bones nebo Kiki Kannibal²⁷, se mi líbily a byly dost vystajovaný a populární. Ale přijde mi, že to bylo v době kdy jsme všichni byli na MySpace, teď už tak skoro žádná z nich nevypadá.“ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

Jednou z často zmiňovaných skupin byla kanadská skupina Silverstein, britští Asking Alexandria (AA), Bring me the horizon (BMTH) či američtí A Fire Inside (AFI), From Firts to Last (FFTL), Escape the Fate (ETF), Suicide Silence nebo Black Veil Brides (BVB).²⁸

Když jsem se snažila ve svém výzkumu dopátrat, jak je možné, že se pohled (alespoň na určitou výšeč) hudby nemění, bylo mi řečeno, že:

„...tak vždycky u něčeho, co ti dohodí někdo známej začneš a pak si najdeš to svoje. Ale někde začít musíš, a tohle je to první, co na tebe asi vypadne z Googlu nebo Youtubka, když hledáš 'emo' hudbu...“ (Michal, emo boy, 2. vlna, 23 let, Praha)

„...no já znala z netu FFTL, protože všude, kde se mluvilo o emu byly napsány...pak jsme se seznámila s dalšíma lidma, co poslouchali emo a ty mě přivedli zase k jinejm skupinám a tak. Řekla bych ale, že pro ty menší emáky to asi bude podobný ne?“ (Pavčina, emo girl, 1. vlna, 21 let, Teplice)

Zjevně tedy v rámci emo subkultury existuje jakási „mainstreamová“ hudba, rozšířená napříč celou subkulturou. Ačkoli celkově tato subkultura mainstream odmítá, je vidět, že sama si jakýsi subkulturní hudební mainstream vytvořila.

²⁴ Suicide girls – modelky z americké stránky (www.suicidegirls.com), zaměřující se na alternativní krásu, založenou především na tělesných modifikacích jako je tetování a piercing

²⁵ Hayley Williams, zpěvačka americké skupiny Paramore.

²⁶ Tzv. scene queens neboli internetové královny jsou populární dívky, které získaly slávu díky svému vzhledu a online prezentaci zejména na stránce MySpace.com.

²⁷ Brokelle Bones

(http://t3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRsjax4Hm1UnvBx_SwlaYei1TenmYkXbXeNnwnLOXNSexfNrD2eCw) a Kiki Kanibal (http://nd05.jxs.cz/118/565/efe341ae20_84481123_o2.jpg) jsou dva příklady slavných scene queens

²⁸ Většina skupin (i fanoušků) používá z důvodu dlouhých názvů kapel zkratky (často i na oficiálních předmětech, komunikačních sítích, akcích atd.)

Je ale pravdou, že ačkoli obě vlny poslouchají poměrně stejnou hudbu, některé z těchto skupin prošly v průběhu sledovaného období zásadními personálními změnami či transformací hudby, takže se nedá s úplností říci, že hudba je „stále stejná“. Pro srovnání cituji dva ze svých informátorů, s kterými jsem se bavila právě o skupině Escape the fate.

„ Prostě ETF (Escape the fate) to není ono bez Ronnieho.²⁹(...) Hele nevím, jestli na ETF puđu, je to ve Futuru, tam mě to moc nebaví, ale hlavně jako co to je když tam není Ronnie a Max [Max Green – původní baskytarista ETF] je teď zas na léčení... “ (Lucie, emo girl, 1. vlna, 22 let, Praha)

„ Escape budou mít v červnu koncert – jsou super a určitě puđu. “ (Adam, emo boy, 2. vlna, 15 let, Vyškov)

Odlišnost také pozoruji u některých hudebních skupin např. (AFI, Aiden), které měly velký vliv na 1. vlnu subkultury, ale v momentálním období stagnují či nejsou ve velkém měřítku propagovány, takže je členové 2. vlny nepovažují za tak významné v rámci své vlny emo subkultury, ačkoli je někteří z nich poslouchají a uznávají jako kvalitní skupiny (toto většinou nastane v případě, že je k starší skupině přivede starší člen subkultury).

Hodně mě ovlivnily i kapely jako Escape the Fate, Alesana, Aiden, Silverstein. Tyhle kapely u mě nikdy neztratí svoje místo. I když dneska už poslouchám širší okruh kapel. “ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

„... moje nejoblíbenější kapela byla Afi byla to první kapela kterou jsem v tomhle stylu vůbec začala poslouchat :) nyní to je tvrdší kapela Asking alexandria :).“ (Pavčina, emo girl, 1. vlna, 21 let, Teplice)

²⁹ Ronnie Radke, původní zpěvák, byl ze skupiny vyloučen po drogových aférách a pobytu ve vězení, v současné době působí jako zpěvák skupiny Falling in Reverse.

3.4 Veřejnost a její postoj k emo subkultuře v reflexi jejích členů

Již jsem se zmínila o odmítavém postoji společnosti ke všemu, co je odlišné. Na tomto místě považuji za důležité alespoň okrajově zmínit vliv historického vývoje na celé studium a přístup k subkulturám (viz. Smolík, 2010). Velký rozdíl vnímání subkultur je ovlivněn také předchozím režimem v České republice a některých částech Evropy celkově. Rozdílná situace panuje v Americe či západní Evropě, kde je jako ceněná společenská hodnota prosazována individualita (Muggleton, 2000, s. 160).

Jak vyplývá ze sociologických průzkumů přesto, že se tolerance českého obyvatelstva vůči „cizím“ skupinám v posledních letech obecně zlepšila (cca průměrně o 20%, od roku 1995 do roku 2003 (Havlík, 2007) je stále odlišný vzhled velkým problémem. Vliv na toto negativní vnímání mají povětšinou i média, která prezentují přehnané až negativní zprávy (viz. také Grossberg, Wartella, Whitney – Mediamaking, 2005).

Jako zásadní událost emo subkultury související právě s morální panikou způsobenou médií, vidím mediální kauzu o tzv. Bublínkové víle. Tato kauza se týkala sebevraždy „alternativní“ dívky, která na sociálních sítích vystupovala pod jménem Bublínková víla (rok 2008). Při rozhovoru s jednou členkou 1. vlny subkultury jsme se dotkly i tohoto tématu a později i kauzy, kterou vyvolal deník Blesk³⁰, a která členům emo subkultury velice ublížila v očích veřejnosti, přestože se sami členové (a i moje informátorka) poté účastnili několika rozhovorů, které měly vše uvést na pravou míru.

„Pamatuju si tu kauzu z Blesku po tom, co se zabila ta holčina z líbka (pozn. autorky - server libimseti.cz) a jak to tak tejdén, 14 dní vláčely Bleskem a podobnýma špínama...u nás doma to bylo v té době dost napjatý, já měla hodně problémy vysvětlit našima, hlavně matce vadilo, proč tak vypadám, proč poslouchám svoji hudbu...a vrchol všeho byl když mi zavolaly nezávisle na sobě obě babičky, vyděšený jestli se jako hodlám zabít nebo co...Jedinej s nadhledem to bral taťka, ten vlastně bere můj styl i teď.“ (Lucie, emo girl, 1. vlna, 22 let, Praha)

U svých mladších informátorů jsme žádnou takto zásadní „veřejně vedenou“ kampaň vůči emo subkultuře nezaznamenala. Členové 2. vlny subkultury sice mluví o určitém napadání, konfliktech a nepochopení své subkultury, nikoli ale v takovém měřítku, v jakém se s ním setkali členové 1. vlny subkultury emo. Trochu mě zarazilo, že i přes určitou znalost historie

³⁰ <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-pribehy/36/modni-sebevrazdy-dorazily-i-k-nam.html>

subkultury, členové 2. vlny subkultury nemají všeobecné povědomí o situacích, na které narážela starší generace. Když jsem se například zmínila u rozhovoru s jedním mladším informátorem (15 let) o této kauze, zpočátku vůbec nevěděl, o čem mluvím.

T.F.: *„Znáš to o Bublínkové vile a jak se emo řešilo v Blesku a na Primě a tak?“*

Adam (emo boy, 2. vlna, 15 let, Vyškov): *„Ne, to nevím, kdo nebo co je...Ale tu reportáž z Primy jsem myslím někde viděl, je to blbost.“*

Je tedy jasné, že někteří z respondentů se k těmto událostem dostali pomocí blogů a starších příspěvků, ale většina členů 2. vlny subkultury si není vůbec vědoma toho, jak složitá byla situace v počátcích působení emo subkultury v České republice.

V pohledu členů subkultury se jejich přijímání veřejností stále zlepšuje. Od krušných počátků prezentace a uznání subkultury při její 1. vlně působící od roku 2006 se situace celkového přijímání a tolerance ze strany veřejnosti dle výpovědí velmi zlepšila, stále ale není ideální a být odlišný je zjevně důvod k odporu či nenávisti ze strany určitých jedinců. Co se týče odlišného vzhledu, většina informátorů se snaží eventuelní negativní reakce nevnímat, což zjevně souvisí s jedním z pilířů emo subkultury, a to nejít s davem („narodil ses jako originál, neumři jako kopie“).

„Dříve to bylo spíše negativní. Lidé v naší republice nejsou zrovna otevření novým věcem, nejsou moc tolerantní. Emo bylo něco jiného, neznámého, cizího a podle jejich soudu také špatného. Dnes už jsem opustila od klasicky natupírovaného mega účesu, silného líčení a černého oblečení a jde u mě spíše o hudbu a pocitu z hudby samotné. Pořád ale je můj vzhled výstřední. Dnes vnímám spíše pozitivní reakce. Lidem už ani tolik nevadí barevné vlasy, piercing a tetování.“ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

„Společnost mě vnímá a vždycky bude vnímat jinak. Ať už půjdu do obchodu na úřady do školy nebo do práce. Záleží ale na lidech jak si mě přeberou a budou chtít vnímat. V poslední době ale negativní ohlasy docela pohasly když už člověku nesedíte nemusí to být tím jak vypadáte. Za tu dobu si člověk zvykne nic jiného mu nezbyvá. Ale je pravda že v některých

situacích sem sama udivená jak mě společnost vidí [tato výpověď se vztahuje k negativnímu postoji způsobenému netradičním vzhledem] (...) to není jen pozitivní... ale i přesto mi to za to stálo . Bohužel je na světě hodně lidí kteří asi nemají nic na práci než ubližovat jiným je to jedna z věcí kterou opravdu nikdy nepochopím říkají tomu „zábava“ ale já se u toho nikdy nebavila. Kdyby to byli jen pomluvy a narážky jak člověk vypadá dalo by se to přejít ale některým tohle nestačí... Kluci mají v tomhle ohledu větší smůlu znám pár kluků kteří byli někde venku a jen kvůli tomu jak vypadají byli zbití nějakou partičkou ... u holek sem sama poznala že házení různých předmětů a někdy i věcí který by vás ani ve snu nenapadly že by po vás mohl někdo hodit...“(Pavčina, emo girl, 1.vlna, 21 let)

„ Jasně, měla jsem kvůli tomu, jak vypadám problémy. Naši to neakceptovali (spíš matka), přičemž o tom nic nevěděli a ani vědět nechtěli. Několikrát se mi stalo, že na mě pořvávali na ulici, ale to jsem ignorovala (a ignoruju do teď) jelikož mám stejně sluchátka. Mě vyložené nikdy nikdo nenapadl, ale znám emo boys, které třeba na ulici zmlátili cizí kluci, aniž by je provokovali a tak...“(Lucie, emo girl, 1.vlna, 22 let, Praha)

Z odpovědí vyplývá, že 1. vlna subkultury emo, byla oproti 2. vlně v dost velké nevýhodě, dá se říci, že byla dost často napadána kvůli svému vzhledu a celkově kvůli sebereprezentaci.

Členové první vlny zmiňují i problémy, které měli s rodinou či s přístupem pedagogů ve škole, což druhá vlna nevyzdvihuje nijak markantně, ačkoli i jí se dotkly určité předsudky a s nimi související odlišný přístup.

„Ani né, spíše většinou lidi co potkám tak blbě čučej ale to nevím, jestli je negativní nebo pozitivní xD Nevadí mi to :3 Rodiče si zvykli, mamce to nikdy nevadilo a em.. emo people má ráda xD“(Jana, emo girl, 2. vlna, 15 let)

Druhá vlna subkultury je v Čechách přijímána celkově lépe, lidé jsou zjevně již zvyklí na odlišnost v širším měřítku (můžu se pouze domnívat, co vedlo ke změně pohledu mainstreamové společnosti).

„...jen učitelé mají problém s tím, že mám dlouhé vlasy a díru v uchu...jinak s mým vzhledem nemá nikdo problém.“(Adam, emo boy, 2. vlna, 15 let, Vyškov)

„...hele měla jsme problémy, jako my všichni. Po nějakých událostech v rodině, který mě dovedly k emu, se prostě všichni začli bát, že 'jsem nějaká divná' pak se to uklidnilo a dali mi pokoj zase...“ (Katka, emo girl, 2. vlna, 15 let)

I členové 1. vlny subkultury sami pozorují zlepšení, které jde ruku v ruce s tím, že společnost je lépe informovaná a zvyká si na různorodost a odlišnost.

„ Mě se stávalo, že do mě rejпали i kámoši ve škole a tak...to k tomu asi patří. Prostě bejt jinej bylo divný...dneska už to mají všichni na háku, přijdeš někam a je tam víc nestandardních lidí...“ (Lucie, emo girl, 1. vlna, 22 let, Praha)

3.5 Role subkultury v reflexi jejích členů

Jak jsem již nastínila v teoretické části i v některých částech rozhovorů, role subkultury je pro životy jejích členů velice důležitá. Je místem, kde mohou sdílet své postoje, myšlenky a realizovat se v jejím rámci v případech, že nemají možnost se realizovat mimo subkulturu. Jelikož emo subkultura je především subkulturou mladých lidí, je místem pro vznik přátelství, vztahů i kontaktů. Spojuje odlišné jedince odlišného věku, vzdělání, sociálního statusu z různých částí České republiky.

Ve svých polostrukturovaných rozhovorech jsme se jako na jednu z částí snažila zaměřit na to, co subkultura pro její členy znamená, co jim poskytuje.³¹

Často zmiňovaným přínosem byla různá přátelství a poznání nových lidí ve svém okolí i mimo něj. Několik mých respondentů v rámci emo subkultury našlo i partnerský vztah.

„ Já jsem díky emu našla nejlepšího kluka (seznámili jsme se na Vampirefreaks). Ono je to dost těžký si někoho najít, když jsi odlišná, ty lidi, co tomu nerozumí, to moc dobře nesnáší. Já vlastně asi ani neznám emaře, co by měli vztah s někým, kdo do toho nebyl nebo není aspoň trochu zapojenej...“ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

Zdá se tedy, že subkultura je místem pro vytváření partnerských vztahů, protože jak vyplývá z výše uvedené výpovědi, pro samotné členy subkultury je důležité, aby jejich partner

³¹ Co ti emo přináší/ přineslo? Změnilo tě nějak?

rozuměl jejich postojům a zastával stejné hodnoty, ve většině případů má pak partner i zkušenost s negativním postojem veřejnosti, což je v rámci vztahu ještě více spojuje.

Dalším zmiňovaným důležitým prvkem, který členové i již bývalí členové získali díky subkultuře, byly změny v jejich osobnosti, postoji vůči lidem ve svém okolí i změny vzhledu. Spoustě z mých respondentů dodala subkultura a svobodné vyjádření skrze styl potřebné sebevědomí k tomu se nebát vystoupit z davu, na rovinu vyjádřit svůj názor, prezentovat svoje postoje ve větší skupině (mimo subkulturu) a stát si za svými názory.

„Emo mi přineslo hlavně větší hudební rozhled a myšlenku: být svá, odlišit se od davu ovcí.“ (Aneta, emo girl, 2. vlna, 16, let, Brno)

Při otázce, co jim naopak emo subkultura „vzala“, byly zmiňovány vztahy v rodině, které díky neznalosti rodičů či nedostatečnému vysvětlení ze strany mých informátorů nastaly. Bohužel většina mých informátorů mi sdělila, že vztahy v rodině nebyly zrovna dobré vzhledem k tomu, že generace rodičů není nijak otevřená změnám, odlišnosti a novým věcem. Většina rodičů nereaguje na odlišný postoj svých dětí zrovna pozitivně, v některých případech možná až přehnaně.

„Dřív to bylo docela složitý – především s mámou. Tatka je v pohodě, má rád stejnou hudbu a když byl mladej byl punkáč, což v jeho době bylo něco jako emo teď. Až na to, že nás se politické vedení země nesnaží zastrašit nebo tak něco. Takže mě docela i podporoval, když jsme s mámou argumentovaly proti sobě. Jediné co mi vadilo, že neměla moc ráda ani moje kamarády, co byly 'jiní' ...“ (Tereza, emo girl, 1. vlna, 24 let, Hradec Králové)

K této situaci dle mého názoru přispěla v rámci 1. vlny i mediální kauza již zmiňované Bublínkové víly. Oproti 1. vlně mi naopak několik informátorů z 2. vlny sdělilo, že rodiče nemají nějaké zásadní námítky a nechávají je žít vlastní život a styl akceptují, což opět připisují zvyšující se toleranci vůči odlišnostem v dnešní společnosti a lepší informovanosti, či v případě ema spíše mediálního nezájmu a přeorientování médií na jiné subkultury (např. taneční subkultura a kauza CzechTeku).

„Ze strany mámy si myslím že je to v pohodě, bere mě takovou jaká jsem ale bohužel nyní žiji u otce kterému to očividně vadí.“ (Katka, emo girl, 2. vlna, 15 let)

„Rodiče si zvykli, mamce to nikdy nevadilo a emo people má ráda xD Tatka měl nejdřív poznámky, že vypadám, jak ze skupiny "Kiss" xDD nebo, že jsem vylezla z komína..em.. no, to ho přešlo xDD “ (Karolína, emo girl, 2. vlna, 17 let, Praha)

Opakovaným vyjádřením v téměř všech rozhovorech bylo to, že díky subkultuře přišli na to, jak „být sví“. To souvisí se změnou postojů, životním stylem i okruhu přátel. Velké změny spojené s účastí v subkultuře mi poskytli především respondenti 1. vlny, kteří mohou lépe a s odstupem zhodnotit svou teenagerovskou životní etapu.

„Emo mi přineslo spoustu přátel skvělé hudby a životní postoj. Celkově sem se změnila byla sem holka která nevěděla co chce nikdy jsem u ničeho nevydržela až když jsem tento styl poznala. Jsem ráda že jsem se jednoho dne začala víc o tento styl zajímat získala sem spoustu věcí který mi změnily život.“ (Pavlína, emo girl, 1. vlna, 21 let, Teplice)

I členové 2. vlny ale pozorují změny ve svém chování, ve vlastním přístupu k okolí, které souvisejí s ideologií emo a subkulturními hodnotami.

„ Rozhodně mě změnilo co se týče chování, dřív jsem byla jen holka co sedí v koutě a neprojeví se, ale teď už projevuji svůj názor a stojím si za ním.“ (Jana, emo girl, 1. vlna, 15 let)

Co se týče, právě projevu vůči okolí, všichni moji respondenti vyjadřovali přesný opak toho, co veřejnost bez hlubší znalosti předpokládá za typické pro emo subkulturu. A to je právě uzavřené chování a odtažitost vůči okolí a permanentní smutek.

„ Všichni si myslí, že když jsi emo, tak sedíš v koutě a brečíš. Mně to právě pomohlo. Začla jsem si víc věřit, mít pocit, že jsem důležitá. Našla jsem přátele, kteří chtěli poslouchat, co říkám a všechno okolo. Myslím si, že je to spíš problém toho jak ke mně přistupovali lidi ve škole, než toho, jak jsem k nim přistupovala já. “ (Pavlína, emo girl, 1. vlna, 21 let, Teplice)

„ Mě emo otevřelo oči, takříkajíc. Přestalo mi tolik záležet na tom, kdo jsi, jak vypadáš atd. a spíš mě začalo zajímat jakej je člověk vevnitř a jestli si navzájem máme co nabídnout. Taky mě lidi, co sou emo, podrželi když jsem měla problémy doma, tak jsme si měla s kým

promluvit, když jsem nechtěla být doma, tak jsme se prostě sebrala a šla k někomu z kamarádů přespat, pokecat...“(Lucie, emo girl, 1. vlna, 22 let, Praha)

Hlavní přínos subkultury tedy obě vlny shledávají v rozšíření okruhu přátel, v jehož rámci byli uznáváni, měli možnost se realizovat a najít i potřebnou podporu, které se jim nedostávalo, od skupiny, která se lišila podobně jako oni sami. V této otázce odkazují na práci Holíkové (2012), která při svém výzkumu emo komunity online došla k závěru, že subkultura, ať již online komunita (v jejím výzkumu server emosvet.cz) či v případě mého výzkumu reálný okruh přátel, je místem, kde členové subkultury nachází podporu a zázemí. Ve své práci zmiňuje i využití internetu v rámci seznamování s novými členy subkultury, což se potvrdilo i v případě mých respondentů³².

Také informátoři vyzdvihují rozšíření svého rozhledu na hudebním poli, získání potřebného sebevědomí k vlastní reprezentaci ať již názorové nebo vzhledové.

³² Holíková, 2012, str. 46-48

4. ZÁVĚR

Subkultura emo je stále jednou z populárních a rozvíjejících se subkultur na území České republiky i ve světě. Jak jsem uvedla ve své práci, v Čechách není mnoho podkladů pro její zkoumání po vědecké stránce, přestože existuje několik autorů, především z řad mladších absolventů či antropologických a sociologických výzkumníků, kteří se její problematice věnují a rozšiřují celospolečenský pohled tuto subkulturu.

Při výzkumu, se mi doufám, podařilo nastínit proměny, k nimž došlo ve vývoji této subkultury od jejího rozšíření na našem území až do nedávných let, a také prokázat existenci dvou generačních vln, které mají velice mnoho společného i některé odlišné rysy.

Smolík (2010) ve své práci tvrdí, že emo ve své podstatě není subkulturou, ale pouhým stylem s důrazem na vizuální prezentaci a duševní prožitky. V rámci výzkumu jsem se setkala s mnoha dalšími prvky (nejen vizuální prezentací), které vedle stylu považují za natolik podstatné v rámci studia subkultur (ideologie, identita), že emo pokládám za plnohodnotnou subkulturu s vlastní ideologií, hodnotovým systémem a stylem.

Výrazné proměny došla také forma kolektivity, kterou emaři vytváří, zatímco v případě první vlny lze hovořit o celistvé subkultuře, v případě druhé vlny dochází k fragmentaci subkultury na malé, sobě podobné skupinky, pro něž je patrně přesnější užit termín „neo-kmeny“. (srov. Maffesoli, 1996)

Emo subkultura je subkulturou, do které vstupují její účastníci převážně v mladém věku, a často v ní setrvávají dlouhou dobu. I pokud postupným dospíváním subkulturu opustí, považují svou účast v ní za důležitou část života, a některé její části (jako je hudba či některé myšlenky) považují stále za součást své osobnosti a vymezují jim místo ve svých životech po opuštění aktivní participace v subkultuře. Členové první vlny (starší a bývalí členové) kladou důraz právě na aspekt subkultury, který jim pomohl najít jejich místo ve společnosti a ujasnit si své postoje. Některé jejich vazby s emo subkulturou (např. přátelství, vztahy) nadále přetrvávají i po odchodu ze subkultury, např. hudební vazba na subkulturu, což ve svém výzkumu zjistila i Holíková (2012). I členové druhé vlny subkultury ji vidí jako místo, kde momentálně nacházejí potřebnou podporu v dospívání, i když oproti první vlně vnímají svou participaci v subkultuře a její ideologii lehce odlišně - kladou mnohem větší důraz na vizuální prezentaci své příslušnosti oproti členům první vlny.

V otázce stylu a vizuální prezentace jsou pozorovatelné jisté vlivy některých podobných či příbuzných stylů. Vizuální atributy u subkultury emo zůstávají, alespoň v základních znacích, kterými, jak zmiňuje ve své práci Tupá (2010) jsou stále účes, upnuté džíny a trička s potisky spolu s typickým androgynním pojetím, stále a neměnné, ačkoliv se rozvíjí a proměňují ruku v ruce s rostoucí dostupností výrobků skrze nadnárodní koncerny či díky rozšířené nabídce internetových obchodů. V této otázce se jeví práce Tupé (2010) jako vhodný podklad pro studium vizuální stránky, kde popisuje znaky subkultury, které se jeví jako víceméně neměnné. Můžeme říci, že emo styl ve svém základu neprošel žádnými výraznými vizuálními změnami. Přesto se dají pozorovat vlivy, o kterých hovoří Polhemus (1996) jako o supermarketu stylů. Tyto závěry prezentuji ve vizuální analýze (viz. příloha č. 1), kdy celkové pojetí stylu, jakési jádro emo vzhledu, je stále velice podobné, změnami prochází spíše v závislosti na dostupnosti větší podíl barev v celkové úpravě zevnějšku, ať již na oblečení či v líčení nebo úpravě účesu. Častý je i výskyt piercingu či tetování, ale spíše u první vlny, kde jde především o záležitost věku druhé vlny a povolení rodiči. Považuji za důležitý závěr výzkumu také to, že ve druhé vlně subkultury je kladem důraz na vizuální stránku a prezentaci příslušnosti k subkultuře „navenek“, členové první vlny subkultury, kladli větší důraz spíše na ideologii a postoje vztahující se k subkultuře, což ale může být způsobeno i tím, že na subkulturu nahlíží s větším odstupem, z pohledu starších či bývalých členů. Toto stanovisko zastávají i Heřmanský a Novotná (2011), kteří říkají: „Zejména mladší členové subkultur se zajímají více o styl, zatímco jedinci, kteří jsou členy subkultury již deoší dobu, obvykle upřednostňují ideologii. (s. 98)

Jako důležité prostředí subkultury se ukazuje i internet, jehož pomocí se komunikuje, jehož prostřednictvím se navazují nové vztahy, a který umožňuje takřka neomezený přístup i k hudbě a sdílení informací. Podobně jako Holíková (2012) provedla svůj výzkum na stránce emosvet.cz, můj výzkum proběhl v rámci webu, konkrétně stránky Vampirefreaks.com, která je aktivní a také globálním serverem s podobnými možnostmi jako např. dnešní Facebook. V rámci této internetové komunikace jsem dospěla ke stejným výsledkům jako Holíková, a to že je podstatným nástrojem pro utváření vlastní identity v rámci subkultury i místem, kde se dále rozvíjí znalost subkultury (se všemi atributy) i subkulturní vztahy.

Hudba je většinou prvním impulsem vedoucím k zájmu o subkulturu a často i ke vstupu do subkultury samotné. V rámci 1. vlny je spektrum na hudebním poli širší, v rámci 2. vlny více zaměřené na „klasické“ hudební skupiny. To se odvíjí od délky doby participace v subkultuře, jelikož spolu s dalším členstvím v subkultuře se rozšiřují nejen hudební obzory

členů. Smolík (2010) odvozuje emo hudbu od gothic či punk rocku, což je částečně pravda, ale rozpětí hudebního vkusu členů subkultury je mnohem širší a dnes jde již spíše o pocit ztotožnění se s určitou hudbou (textem), nežli o to, že by existovala určitá složka skupin, které by se poslouchaly z důvodu, že „jsou emo“. Hudební vkus členů subkultury emo se liší v závislosti na jedincích, ale v subkultuře jako celku existuje jakýsi „mainstream“ či jádro, které tvoří základní bázi subkulturní hudby, od které se pak dále hudební vkus jednotlivých členů rozvíjí. V této bázi jsou populární stále stejné skupiny a osobnosti, které se často pokládají za role-models neboli za postavy, kterým se členové snaží přiblížit v otázce vzhledu či chování. Dá se říci, že hudba, se kterou se jako první při vstupu do subkultury její noví členové setkávají, zůstává stále stejná.

Přijímání veřejností se neustále zlepšuje, jelikož majoritní společnost si zvyká na odlišnosti a akceptuje je mnohem lépe než kdy dřív, i přesto jsou z důvodu neznalosti a neinformovanosti členové subkultury vystavováni negativnímu vnímání i tlakům společnosti na to, (jak řekla jedna z mých informátorek), je „znormálnět“. Pro první vlnu nebylo vlivem médií jednoduché ji obhajovat a prezentovat svou subkulturní identitu. Členové druhé vlny subkultury v tomto ohledu mají jisté výhody, a již „vyšlapanou cestu“.

Takto reflektují roli emo subkultury i členové obou vln. Subkultura jim nabízí (srov. Heřmanský, Novotná, 2011) podporu a prostor, pro sdílení zájmů a hodnot, které nejsou v majoritní společnosti přijímány. V tomto ohledu je pak možná chápat i to, že subkultura je „světem pro sebe“. (srov. Bell, 1999)

Role subkultury pro její členy zůstává neměnná a troufám si říci, že stejná jako ve všech marginálních skupinách. Poskytuje svým členům stabilní prostředí, ve kterém jsou oceňováni a přijímáni, nikoli pouze akceptováni jako je tomu v rámci mainstreamové kultury, kde se mohou vyvíjet a svobodně vyjadřovat ve skupině stejně smýšlejících jedinců. (srov. Holíková, 2012)

Závěrem je tedy nutné říci, že ačkoli emo subkultura jistými změnami prošla a stále jimi prochází, její hlavní znaky, jako jsou vzhled, ideologie a vytváření identity se liší pouze v detailech. Ve stěžejních aspektech vykazují obě vlny zřetelnou kontinuitu.

ZDROJE

- Bryman, A.: *Social Research methods*, Oxford University Press, New York, 2012, 4. vydání, ISBN 978-0-19-958805-3
- Bryman, A.: *Social research methods*, Oxford University Press, New York, 2004, 2. vydání, ISBN 0-19-926446-5
- Disnam, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Karolinum, Praha 2009, 6. dotisk 3. vydání, ISBN 978-80-246-0139-7
- Duffková, J., Urban, L., Dubský, J.: *Sociologie životního stylu*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-123-6
- Gelder, K., Thornton, S.: *The Subculture Reader*, London: Routledge, 2005, 2. edition, ISBN 0-415-34416-6
- Hall, S., Jefferson, T.: *Resistance through Rituals – Youth subcultures in post-war Britain*, New York: Routledge, 2006, 2. edition, ISBN 978-0-415-32436-6
- Hebdige, D.: *Subculture: The Meaning of Style*. New York: Routledge, 1979, ISBN 0415039495
- Hendl, J.: *Kvalitativní výzkum – Základní teorie, metody a aplikace*, Portál s.r.o., Praha 2008, 2. vydání, ISBN 978-80-7367-485-4
- Heřmanský, M., Novotná, H.: Hudební subkultury, 2011. In: Janeček, Petr (ed.): *Folklor atomového věku? Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum a Fakulta humanitních studií UK, s. 89-110.
- Holíková, T.: *Emo online: Struktura a funkce virtuální komunity serveru Emosvět* (Bakalářská práce), Fakulta humanitních studií UK, 2012
- Kelley T., Simon, L.: *Everybody hurts – An essential guide to emo culture*, HarperCollins e-books, 2007, čerpáno z: Adobe Acrobat eBook Reader December 2008, ISBN 978-0-06-180686-5

Kolářová, M.: *Revolta stylem – Hudební subkultury mládeže v České republice*, SLON – Praha 2011, ISBN 978-80-7419-060-5

Muggleton, D.: *Inside Subculture – The Postmodern Meaning of Style*, Oxford/New York, 2000, ISBN 978-1-85973-352-3

Neunam, W. L.: *Social research methods – qualitative and quantitative approaches*, University of Wisconsin at Whitewater, Pearson Education, Inc., 2003, 5. vydání, ISBN 0-205-35311-8

Smolík, J.: *Subkultury mládeže – Uvedení do problematiky*, Grada Publishing a.s. – Praha, 2010, 1. vydání, ISBN 978-80-247-2907-7

Tupá, J.: *Vizuální atributy subkultury EMO v České republice v současnosti* (Bakalářská práce), Fakulta humanitních studií UK, 2010

ONLINE ZDROJE

Ezzedinne et al., 2009, Etika výzkumu [online] In: *Úvod do společensko-vědních metod*, FHS UK, Praha [přístup dne 14/04/2013] - <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>

Havlík, R.: *Postoje k cizincům a menšinám ve světle sociologického výzkumu*, 2007, časopis Paideia 1–2/IV/2007, ISBN 1214-8725

<http://userweb.pedf.cuni.cz/paideia/index.php?sid=2&lng=cs&lsn=10&jiid=12&jcid=97>

www.vampirefreaks.com

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - vizuální analýza

Obr. 1 – emo girl, 1. vlna

Obr. 2 – emo girl, 1.vlna

Obr. 3 – emo boy, 1. vlna

Obr. 4 – emo boy, 1. vlna

Obr. 5 a 6. – emo girl, 2. vlna

Obr. 7 – emo girl, 2. vlna

Obr. 8 – emo boy, 2. vlna

Příloha č. 2 – otázky k polostrukturovaným rozhovorům

- 1) Jak jsi se seznámil/a se subkulturou emo? Jak dlouho se považuješ za „emaře“?
- 2) Co považuješ specifické pro emo? Vzhled, myšlenky, atd.? Podle čeho by si ty sám/sama specifikovala „emaře“?
- 3) Co ti emo přineslo? Změnilo tě nějak?
- 4) Jak (a jestli vůbec) komunikuješ s ostatními „emaři“ (kteří třeba nebydlí blízko tebe), našel/našla jsi prostřednictvím ema přátele?
- 5) Ovlivňuje nějak z tvého hlediska tvůj odlišný vzhled tvůj každodenní život?
(Negativní/pozitivní reakce, škola, rodiče, okolí?)
- 6) Zdá se ti, že tě lidé okolo vnímají jinak, než když jsi by/a ještě „obyčejný/á“?
- 7) Byla/ Je pro tebe nějaká stěžejní osobnost v rámci ema? Třeba kapela, zpěvák... Prostě někdo, kdo tě inspiroval, s kým jsi se ztotožnil/a názorově nebo vzhledově?
- 8) Jakou hudbu jsi poslouchal/a dříve a jakou posloucháš teď?
- 9) Jak sám/sama sebe vidíš do budoucna? V rámci ema či mimo něj?

Příloha 3. – seznam informátorů

jméno	věk	pohlaví	vlna subkultury	město	vzdělání
Tereza	24 let	žena	1. vlna	Hradec Králové	VOŠ
Pavčina	21 let	žena	1. vlna	Teplice	VŠ
Lucie	22 let	žena	1. vlna	Praha	VŠ
Michal	23 let	muž	1. vlna	Praha	VOŠ
Adam	15 let	muž	2. vlna	Vyškov	ZŠ
Katka	15 let	žena	2. vlna	-	ZŠ
Jana	15 let	žena	2. vlna	-	ZŠ
Karolína	17 let	žena	2. vlna	Praha	gymnázium
Aneta	16 let	žena	2. vlna	Brno	SOŠ